

ISSN 1508-6410

MEDIATOR POLSKIEGO CENTRUM MEDIACJI

MEDIATOR

Numer 58 (3/2011) • KWARTALNIK •

Wrzesień 2011

POLSKIE CENTRUM MEDIACJI

KWARTALNIK "MEDIATOR POLSKIEGO CENTRUM MEDIACJI"

PRENUMERATA

Wyd. Polskie Centrum Mediacji (od 1996 r.)

Aby zaprenumerować kwartalnik należy przesłać pieniądze na rachunek:

Polskie Centrum Mediacji

Nazwa banku: VOLKSWAGEN BANK

Nr rachunku 87 2130 0004 2001 0389 0019 0002

KOSZT WYSYŁKI:

Pojedyncze numery 9.00 zł

Prenumerata półroczna 17.00 zł

Prenumerata roczna 30.00 zł

Można również zamówić numery z roku 2010 (komplety w cenie 30 zł).

Starsze numery z lat 1995–2009 do przejrzania na stronie internetowej: www.mediator.org.pl

Po przesłaniu potwierdzenia wpłaty oraz adresu do wysłania prenumeraty na adres
Polskiego Centrum Mediacji lub nr faksu 22 - 692 48 16, kwartalnik prześlemy pocztą.

POLSKIE CENTRUM MEDIACJI

© Wszelkie prawa zastrzeżone łącznie z prawem
do reprodukcji części lub całości kwartalnika

ISSN 1508-6410

Redakcja:

Agnieszka Majewska-Siwiek

Magdalena Grudziecka i Jerzy Książek – odpowiedzialni za wydanie
niniejszego numeru

WYDAWCA:

POLSKIE CENTRUM MEDIACJI

Adres redakcji:

ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa

tel.: 22 826 06 63, fax: 22 692 48 16

e-mail: publikacje@mediator.org.pl

Opracowanie i druk:

Medgraf Sp. z o.o.

Spis treści

Informacja o prenumeracie "Mediatora"	2
<i>Rosyjskie standardy mediacji</i>	4
Olesea Udova <i>Mediacja w Mołdawii – rozwój czy stagnacja?</i>	12
Magdalena Pancewicz <i>Mediacja w prawie karnym. Tekański dialog mediacyjny Ofiara-Sprawca</i>	15
Grzegorz Socha <i>Mediacja po wyroku – mediacją bezpieczną</i>	18
Katarzyna Królikowska <i>Obowiązek naprawienia szkody oraz nawiązka jako środek karny zasądzany przez sąd w procesie karnym</i>	23
Jagoda Klimaszewska <i>Po co szkole mediacja?</i>	25
Aleksiej Czepik <i>Ugoda zawarta przed mediatorem</i>	30
Magdalena Pancewicz <i>Obniżanie stawki: Prymat Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów (ADR) w międzynarodowych transakcjach handlowych</i>	38
Informacja o szkoleniach	
<i>Szkolenie podstawowe z zakresu mediacji</i>	41
<i>Szkolenie uzupełniające z mediacji cywilnych - gospodarczych z elementami mediacji pracowniczych</i> ..	42
<i>Szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji rodzinnych</i>	42
<i>Szkolenie z mediacji rodzinnych</i>	43
<i>Szkolenie z mediacji cywilnych - gospodarczych z elementami mediacji pracowniczych</i>	44

Standards of Restorative Mediation.

Developed and adopted by
The Russian Association of Restorative Mediation.

17 March 2009

Introduction

These standards have been developed as a guideline and information source for mediators, chiefs and experts of reconciliation services and administrative bodies of different agencies, as well as for other specialists and organizations, interested in promoting restorative mediation in Russia.

These mediation standards should contribute to creating new ideas and different forms of organizing and conducting mediation, when keeping all principles of restorative mediation and taking into account regional environment.

Restorative mediation is based on the concept of restorative justice, which is worked out and carried through in different forms and practices throughout the world. Restorative justice is a new approach to the way, how the society should react to a crime, and this influences how this practice is performed.

The idea of restorative justice is that every crime must engage the responsibility of the offender to make reparations to the victim, for which the State and the social environment of the victim and offender should create necessary conditions. The restorative approach supposes that both, victim and offender, as well as all the people, who were affected by the crime, take an active part in the work of solving the problems, associated with the crime, with the help of an impartial third party (mediator).

Such programs should be conducted only when the parties have expressed their voluntary consent to participate.

The restorative approach is opposite to the approach, oriented at punishment.

The ideas and practices of restorative justice are more important and wide than a simple reaction to a crime. Restorative justice, and more exactly, the restorative approach, may be used not only to criminal situations, but also to overcome adverse effects of conflicts within the system of general, professional and supplementary education, social security system, Ministry of Internal Affairs, judicial system and in families and every day life.

These standards of restorative mediation are based on the existing international documents: UN General Assembly Declaration 2002/12 On Basic Principles of Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters, Recommendation # R (99) 19 Of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member States concerning mediation in penal matters (adopted by the Committee of Ministers on 15 September 1999 at the 679th meeting of the Ministers' Deputies), Recommended Standards for School-Based Peer mediation Programs, developed by the US Association for Conflict Resolution, National Standards of Court-Connected Mediation Programs, developed by the Centre for Conflict Resolution and Institute of Court Manage-

ment, as well as other standards of mediation. The following mediation models were also taken into account: interest mediation, transformative mediation, narrative mediation.

The Standards of restorative mediation were developed and adopted by the Russian Association of Restorative Mediation.

These standards cover a wide range of restorative practices: face-to-face mediation between the parties, family group conferencing, community circles, school-based conferences and other practices, which are based on the values and principles of restorative approach.

The twelve year experience of carrying out restorative justice programs in different Russian regions was taken into account while developing these standards.

Concept of restorative mediation.

Mediation is usually understood as a process where the participants solve their conflict with the help of a third party (mediator).

Restorative mediation is a process where the mediator creates conditions to restore the ability of people to understand each other and to come to terms on mutually acceptable ways to solve the problem, and, if necessary, on making reparations regarding the damage, associated with the conflict or criminal situation.

During restorative mediation it is important that the parties have the opportunity to get rid of negative experience and develop new resources for finding a common solution to the situation. Restorative mediation includes individual preliminary meetings of the mediator and each party, and a joint meeting of the parties where the mediator also takes part.

Main principles of restorative mediation

– voluntary consent to participate by the parties

The parties should consent to participate on a voluntary basis; any kind of coercion to par-

ticipate should be unacceptable. The parties should have a right to withdraw their consent both before the beginning and during the mediation process.

– the parties are well informed of the process

The mediator must supply the parties with the information regarding the nature of mediation, its process and probable consequences.

– mediator remains neutral

The mediator provides the parties equal assistance in their endeavor to solve the conflict. If the mediator feels unable to remain neutral, the mediator should hand the case over to another mediator or stop mediation. The mediator may not accept remuneration from one of the parties, which can rise suspicions in his/her support to this party.

– mediation process is kept confidential

Mediation should be kept confidential. The mediator or a mediation service should provide for confidentiality of the mediation and prevent from any disclosure of the documents, related to the mediation process.

With the exception of cases when the information concerns possible threat to life or a probable new crime, then the mediator should inform the participants that this information will be disclosed.

The mediator should make a report on the results of the mediation to the referring organization.

The mediator may take notes and make reports to discuss them with other mediators and curators of reconciliation services. The names of the participants should be changed if the reports are to be published.

– responsibility of participants and the mediator

The mediator should be responsible for the safety of the participants during the mediation and for the compliance with the principles and standards. The responsibility for the mediation results should be borne by the parties to the

conflict, who take part in the mediation. The mediator may not advise the parties to take any decision regarding the nature of the conflict.

– **the offender makes reparations**

In the situations where there is an offender and a victim, the offender is responsible for righting the wrong, caused to the victim.

– **the reconciliation services are autonomous**

A reconciliation service should be independent in choosing the forms of its activity and organization of mediation process.

Process and result of a mediation

The main aim of restorative mediation is to provide for a dialogue between the parties, which enables them to get to know and understand each other better. The dialogue promotes for changes in the relations: from confrontation, prejudice, suspicion and aggression to positive relations. The mediator should help the parties to express and hear out the opinions, views, feelings, which creates an environment for mutual understanding.

Restorative actions (apology, forgiveness, sincere desire to redress the wrong) are an important result of restorative mediation, and they are such actions that could help to redress the consequences or the criminal situation.

An agreement or reconciliation agreement, which is presented to the referring body, is another important result of the mediation. The reconciliation agreement (the agreement) may be taken into account by this body while deciding on further actions regarding the parties to the situation.

Restorative mediation should be oriented at the communication process. It is targeted, first of all, at improving understanding, mastering ability to hold dialogue and solve situation. The agreement is a consequence of such a process.

Reconciliation service activities

Reconciliation services should carry out programs of restorative mediation.

While performing their duties, reconciliation services should be autonomous and self-governing. Reconciliation service activities should obtain an official status within organizations where they are created.

Reconciliation services may be created at different agencies (educational system, youth policy, social security, justice and law enforcement bodies, etc.), as well as have interdepartmental, general (services at municipalities, Commissions for Juvenile Affairs, etc.) or territory character.

Mediators, heads of reconciliation services and curators should receive special training.

Reconciliation services should implement different programs: mediation, community circles, school conferences, they also may work out their own original programs, based on restorative mediation principles.

The reconciliation service should monitor and acquire statistics on referred cases and accomplished mediations.

Reconciliation services should be independent enough while performing their functions.

Special features of reconciliation service activities within the bodies and agencies for prevention of youth offences and youth neglect

The restorative justice programs can be carried through by educational institutions, social security organizations, agencies for youth policy and other bodies, organizing social assistance on the territory (municipal) entities. The cases may be referred to the territory (district, municipal) services by Commissions for Youth Affairs and Protection of their Rights (KDNiZP), administrative organs, social security agencies, law-enforcement bodies, courts, educational institutions, citizens.

The territory reconciliation service should work out Regulations, approved by the admi-

nistrative body of this institution. Additional articles on mediation may also be included in the Statutes of the organization, as well as in the description of administrative functions of employees, who carry out restorative programs, and other documents.

Territory services may carry through different programs: mediation, community circles, school conferences, care circles, family group conferencing, provided the service employees have taken part in special trainings.

The chief (coordinator, curator) of a territory (municipal) service should be a trained mediator and assure the general management of the service, plan its development and promotion, organize the order and control for program realization, monitor and analyze program realization in the institution and provide for interaction with the interested institutions and agencies. The service may, upon the agreement by the KDNiZP, monitor mediation programs carried out on the territory of the municipality.

A territory (municipal) reconciliation service may recruit as mediators the following people, provided they receive mediation training:

- a) employees of this institution;
- b) adults (students, employees of nongovernmental organizations, etc.), upon the agreement with the administration. Youth voluntary organizations, created under the model of school reconciliation services, may be organized within territory (municipal) reconciliation service.

Experts of the territory reconciliation service may be engaged in the following fields of activities:

1. mediation of conflicts and criminal cases referred to by KDNiZP, courts, schools, citizens.
2. methodology assistance for reconciliation services on this territory.
3. training of mediators and curators of reconciliation services.
4. monitoring and analysis of the activities of reconciliation services on this territory.

Methodologists of the territory reconciliation service should be trained mediators and trainers and have experience in conducting the programs. The methodologist should provide for methodology assistance to mediators of different reconciliation services on the territory of the municipal entity, train mediators, including the students of general education institutions, organize supervision, consulting and give expert evaluation.

A reconciliation program of the territory (municipal) reconciliation service may be conducted between juveniles, a juvenile (juveniles) and an adult (adults), and between adults to determine the future of the juvenile.

The parties to the conflict should be allowed to be referred to a preliminary meeting with the mediator, where the conflict situation is clarified and the mediation process is explained, but the participation in the mediation should be voluntary. If the program participants are minors, the mediator is recommended to obtain from the parents the permission to participate in a restorative program, or to invite the parents to take part in the program.

The results of the restorative program may be taken into account while discussing the family or child issues during the court hearings or at an administrative meeting of KDNiZP, while taking decision on the future of the program participants.

Peculiarities of Reconciliation Services within Educational System

The restorative mediation programs within the educational system may be carried out in all types of general education institutions (7 and 8 types, in exceptional cases), in supplementary education institutions, secondary vocational education institutions and universities.

A school reconciliation service should be comprised of student mediators and an adult curator.

A school reconciliation service may recruit as mediators the following people, provided they receive mediation training:

- a) students;
- b) teachers of this institution;
- c) an adult (a parent, a member of a nongovernmental or governmental organization or any other adult), upon the agreement with the administration of the educational institution.

Mediation may be conducted jointly by an adult and a child.

The Curator of the reconciliation service should be an adult who is a trained mediator and is ready to provide systematic support and promotion for reconciliation service. The curator should have access to the information on the conflicts which take place in educational institution. The curator's task is to organize the work of the reconciliation service and assure that the reconciliation service gets all the information on conflicts and criminal situation.

This may be the deputy director for studies and pedagogical work, psychologist, social pedagogue (deputy director for social work), children's rights commissioner and others.

Children, pedagogues, administration, parents may take part in reconciliation programs. The conflicts between the adults should be mediated by an adult mediator.

The administrator may refer the parties to the conflict to a preliminary meeting with the mediator, where the conflict situation is clarified and the mediation process is explained, but the participation in the mediation should be voluntary.

The curator should obtain from the parents the permission for the student mediators to take part in the work of the reconciliation service.

The reconciliation service should work out a Regulation, which should be approved by the administration of the educational institution. Additional articles on the reconciliation service may also be inserted in the Statutes of the educational institution and other documents.

If one of the participants suffered material damage resulting from the conflict, an adult is then to be present as a co-mediator, and the curator is recommended to invite the parents for the mediation session, or to obtain their permission for the participation of their children in this mediation.

Similarly, the reconciliation services may be created at residence halls, special schools, etc.

Special features of services, mediating criminal cases, which are pending before the court¹.

The work of a mediation service in criminal cases, which are pending before the court, should be carried out in accordance with the documents, establishing its relations with the court, such as laws, programs of cooperation with the courts, etc., and which are consistent with the legislation of the Russian Federation. The documents should contain legal and organizational issues regarding the interaction between reconciliation services and the courts, in particular:

- the procedure of referring the information on criminal situations for mediation;
- legal consequences of mediation;
- categories of the cases that may be referred to the mediation.

Since Russian criminal law and criminal procedure legislation do not contain provisions about the mediation, its legal consequences are equal to the legal consequences of the notions "reconciliation", "expiation", "correction of the convict", which exist in Russian legislation.

It is necessary to organize periodical meeting of the services' expert-mediators with the judges as well as with other specialists and organs, which work with mediation programs, to clarify the mechanisms of cooperation, information and legal base and to discuss new possibilities to conduct mediation at different stages of criminal proceedings.

Peculiarities of mediation in criminal cases

The peculiarity of mediation in criminal cases is that it focuses on righting the wrong, caused by the crime. Righting the wrong is not limited only to the compensation of material damage, but includes a variety of restorative actions.

Mediation assures the subjective right of each party for reconciliation and is possible to be applied at each stage of judicial proceedings, irrespective of the magnitude of the offence, as well as at the stage of serving the sentence. The legal consequences depend then on the category of the offence and when mediation, where the agreement was reached on reconciliation and righting the wrong, was conducted.

The starting point for mediation should be the acknowledgement of main facts of the case by the accused, and not the guilty plea in the legal sense. Participation in mediation should not be used as an evidence of the admission of guilt during the further consideration of the case.

The mediator should create conditions for the parties to discuss the issue of reparations, developing the mechanism and procedures of reparations, terms and conditions of implementation of the arrangements on reparations. The mediator should refuse to conduct meeting between the parties in case of any doubts regarding the security of the participants.

The mediation should be impartial. This means, the mediator should not accept any position, but should try and help the parties to participate actively in the mediation process, so that they could benefit from it.

The mediator's neutrality in criminal cases has some special features. Firstly, being impartial towards the parties the mediator should not be indifferent to the very fact of the offence. This means the mediator does not regard the parties as equals, in the sense that the re-

sponsibility of righting the wrong is charged upon the offender. Secondly, the claims of the victims against the offender should be limited in case of their disparity against the gravity of the committed offence.

All legal safeguards should be observed during the mediation procedure. Mediation should be voluntary for both the victim and the accused.

Before the parties agree to take part in the mediation they should be informed of their rights, on the nature of the mediation process and on possible legal consequences of the agreed decision. Mediation may result in legal consequences for the parties, for example, the criminal proceedings may be stopped as a result of the reconciliation of the parties. But this possibility should not mean that the mediator makes guarantees regarding the outcome of the proceedings. The criminal justice authorities have exclusive competence in settling a criminal law conflict, and the mediation in criminal proceedings assures the participation of the parties in solving the problems which are associated with the crime and issues on righting the wrong, but the final decision on the case is made by the court, an only in case of private prosecution the court is obliged to stop proceedings as a result of the reconciliation between the parties.

While preparing to the mediation it is important to find and invite for participation not only officially recognized victim, but other people as well, who have suffered from the crime.

Because of the restricted time-limit for the consideration of the case by the court and the absence of special provisions on the suspension of the proceedings until mediation is completed, the court should refer the case for mediation as soon as possible, before the case is listed for trial, to assure the best conditions for conducting all the stages of mediation before the court trial begins.

If the mediation is not completed before the trial starts, the information on the current status of the mediation should be presented with the court.

In case the parties have reached the agreement, the mediation results in the conclusion of the reconciliation agreement. During the court proceedings the parties should petition for the deposition of documents.

In accordance with the confidentiality principle, the mediator may supply the court only with the results of the mediation. The court should be presented with the comprehensive information regarding the organization, which conducts mediation. The court should have the right to investigate the motives which form the base for the reconciliation of the parties, to exclude a possible pressure on the victim made by the interested people.

Peculiarities of mediation in criminal cases with participation of minors

It is important to consider mediation from the point of view of better assurance of the interests of a child, in accordance with the UN Convention on the Rights of a Child and the European Convention on the Exercise of Children's Rights.

When the mediation is a part of law enforcement practices regarding the minors, the mediator should work in cooperation with the specialists from social and psychological services.

It is desirable that the mediator examines the social and psychological aspects of the offender's personality, his/her social status and environment, which are contained in the reports made by other services.

The report on the results of the mediation should be presented to the court together with the report made by a social worker or a pedagogue-psychologist. It is possible to include all the information in a single document.

The legal consequences of the mediation regarding the minor offender should be supplemented by the possibility of the use of the norms, regarding to the application of coercive measures of educational character, as for comparison to the measures applied to the adults.

The mediator should take into account legal peculiarities, related to the minor participants of the mediation. In particular, the mediator should invite the legal representative of the minor to participate in the mediation or obtain his/her agreement, as well as the mediator should inform him/her on the nature, goals and legal consequences of the mediation.

When making a decision on referring the case to mediation, it is important to consider the circumstances that place parties in a special, unequal situation. This may happen because of the differences in age, maturity and intellectual abilities of each party. In this case the mediator needs to create conditions for the proper participation of those people in mediation, or take a decision to introduce some limitations.

The issue of resocialization, educational effect and of preventing this kind of behavior in future is among main issues in case of mediation of criminal conflicts where the minors take part.

Apart from the general mediation knowledge, the mediator should be competent in legal matters regarding the category of cases, s/he works with.

Initial and In-Service Training for Mediators, Trainers and Curators

The mediator should not be obliged to have a special education, such as pedagogic, psychological and other, but the mediator should receive mediation training.

The main stages of training for adult mediators should include:

1. theory of mediation, including special features of restorative mediation and the knowledge of these standards.

2. training course on main mediation skills.
3. conduct of mediation under the supervision by more skilful mediators or between other mediators, as well as writing reports on the mediations conducted.

The forms of mediators' training may be determined by the mediation services on their own.

The mediator should be familiar with the specificity of work with the offenders and victims in the field of his/her activities.

The mediation trainer should be a practicing mediator.

The curators of the services should take part in the mediators' training.

Promoting restorative mediation in the society

It is necessary to promote the creation and development of restorative mediation communities.

The promotion of restorative mediation assists in expanding the use of restorative way of reacting to conflict and criminal situations,

which helps to strengthen positive social bonds in the society.

To promote the standards of restorative mediation it is recommended to:

1. Spread the information on the purposes and objectives of restorative mediation, its positive aspects, procedure and results among all interested people.

2. Develop methodology and regulatory framework.

3. Organize training for mediators and coordinators of restorative mediation programs.

It is necessary to aim at implementing restorative mediation into the activity of different agencies, in different spheres of social life.

The representatives of different teams, promoting restorative mediation in Moscow, Volzhsky, Kazan, Novokuybyshevsk, Novosibirsk, Perm, Petrozavodsk, and Tyumen took part in the development of these standards.

- 1 The provisions of this Section may apply as a base for mediating during the preliminary investigation, as well as in the cases of lay justice while considering criminal, civil and administrative cases.

Mediacja w Mołdawii – rozwój czy stagnacja?

W związku ze zwiększającym się obciążeniem sądów i rosnącym zainteresowaniem pozasądowym rozwiązywaniem sporów, ustawodawstwo różnych krajów, w tym Polski i Mołdawii, ustala prowadzenie mediacji w sprawach cywilnych, gospodarczych, rodzinnych, prawa pracy – na podstawie umowy o mediację, jak i na podstawie skierowania sprawy do mediacji przez sąd.

Mimo, że mediacja jest praktyką stosowaną na całym świecie od ponad 30 lat, w Mołdawii, mediacja jest stosunkowo nową działalnością, praktykowaną tylko od 2003 roku.

Pojawienie się mediacji w Mołdawii jest warunkowane kilkoma czynnikami:

a) Po pierwsze, wzrost obciążenia sądów w związku ze wzrostem liczby konfliktów we wszystkich sferach społeczeństwa mołdawskiego.

b) Po drugie, według ustawodawstwa specjaliści mediatorzy oferują szybsze i niedrogię rozwiązanie sporu, a także zachowana jest poufność. Podczas postępowania sądowego we wszystkich sądach, z wyjątkiem niektórych kategorii, postępowanie to jest otwarte.

c) Wreszcie, umowa zawarta podczas mediacji daje stronom możliwość kontynuowania współpracy w biznesie i budowania partnerstwa, co praktycznie jest wykluczone po procesie sądowym.

Nie jest tajemnicą, że pokojowe rozwiązywanie konfliktów to wskaźnik poziomu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Wszyscy w Mołdawii pamiętają czasy, kiedy problemy między partnerami biznesowymi lub konkurentami były często rozwiązywane przez metody siłowe.

Dzisiaj, przedsiębiorcy cenią swoje dobre imię i dobrą reputację, w związku z tym normą jest dziś droga sądowa w celu rozstrzygnięcia sporu. Czy istnieje jakaś alternatywa dla sądu? Pierwszą rzeczą, która przychodzi do głowy, jest trybunał arbitrażowy. Ale trybunał arbitrażowy – to jednakże sąd, gdzie jedna strona przegrywa sprawę, a druga wygrywa. Przedsiębiorcy nie zawsze są gotowi rozstrzygnąć konflikty biznesowe w sądzie, ponieważ jest to kosztowne, długie i kontrowersyjna kwestia nie jest do końca rozwiązana, to samo można powiedzieć o złożonych konfliktach interpersonalnych, kiedy decyzje sądowe nie eliminują tego problemu.

W Mołdawii mediacja była początkowo realizowana w Instytucie Reform Karnych, (IRP) od 2003 roku. To była pierwsza organizacja, która rozpoczęła budowę mediacji w stolicy Kiszyniowie, jak również w miastach Cahul, Ungheni, Bălti, Fălești. Prowadzono działalność informacyjną przez funkcjonariuszy organów ścigania i instytucji prawnych, kształcono

mediatorów i opracowano materiały dla rozwoju tego procesu: podręczniki dla mediatorów, kodeks etyki, program nauczania mediatorów.

Z prawnego punktu widzenia, "zielone światło" mediacji w Mołdawii nadano w ustawie o mediacji Nr. 134-XVI z 14.06.2007, która weszła w życie od 1 lipca 2008. Według art. 2 (A) ustawy mediacja jest "alternatywnym, polubownym sposobem rozwiązywania konfliktów między stronami, za pośrednictwem osoby trzeciej".

Wraz z pojawieniem się ustawy rozpoczęła się mediacja, choć bardzo małymi krokami. W 2008 r. przez pośrednictwo Ministerstwa Sprawiedliwości została powołana Rada Mediacji. Wśród jej głównych pełnomocnictw są: promowanie mediacji w Mołdawii, opracowanie strategii jej rozwoju, standardów kształcenia mediatorów, ochrona ich interesów, przeprowadzanie certyfikacji i inne.

Rada składa się z dziewięciu członków mianowanych przez Ministra Sprawiedliwości na podstawie wyników publicznego konkursu zorganizowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Co najmniej siedmiu członków musi być wybrane spośród mediatorów lub pracowników naukowo-dydaktycznych lub organizacji pozarządowych. Kadencja członków Rady trwa cztery lata.

Dwa razy w roku, w kwietniu i październiku za pośrednictwem Rady organizowana jest certyfikacja mediatorów.

Mediatorem może być osoba, która spełnia następujące wymagania:

- a) posiada pełną zdolnością do czynności prawnych;
- b) nie ma przekonań.

Jednakże osoba, która chce w sposób profesjonalny prowadzić działalność mediatora jest zobowiązana skończyć kursy kształcenia mediatorów i musi być zaopiniowana przez Radę.

Mediator, który otrzymał Certyfikat może prowadzić działalność mediacyjną w indywi-

dualnym biurze lub we wspólnym biurze z innymi mediatorami.

Lista mediatorów znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości i okresowo jest aktualizowana.

W Mołdawii działalność mediatora nie jest biznesem i nie może być utożsamiana z działalnością komercyjną.

Jeśli strony nie rozwiązały konfliktu przez okres dłuższy niż trzy miesiące od daty wyrażenia zgody na mediację, i nie wyrażają zgody na przedłużenie mediacji mediator ma prawo stwierdzić, że strony nie mogą uzgodnić rozwiązanie między sobą.

Jeżeli strony uzgodniły warunki ugody, wtedy podpisują umowę pojednania, która jest wykonalna zgodnie z prawem cywilnym z datą wskazaną w umowie. Jeśli termin nie jest określony to wykonanie umowy musi być w ciągu 15 dni od daty podpisania lub zgodnie z określonymi przepisami ustawowymi.

Problemy rozwoju mediacji w Mołdawii

Zawsze, temu nowe towarzyszy szereg problemów. W Mołdawii nie ma ujednoliconego programu rozwoju mediacji. Pomimo faktu, że rząd zaakceptował zalecenia Unii Europejskiej, jednolitego krajowego programu rozwoju mediacji i jej postępów nadal nie ma.

Jasne, że ludzie, którzy zwracają się do biura mediacyjnego potrzebują jasnych i zrozumiałych informacji na temat celu i przebiegu procesu mediacji, ponieważ ta metoda rozwiązywania konfliktów jest często mylna z poradnictwem, terapią rodzinną i poradą prawną. Szczególnie, jeśli wiadomo, że mediator również jest adwokatem albo prawnikiem. Popyt na mediację w Mołdawii jest nadal niski. Dlatego prawdopodobne jest, że mediator będzie bardzo aktywnie "promował" tę metodę rozwiązywania konfliktów i obiecywał więcej, niż ona naprawdę może dać.

Brakuje materiałów dydaktycznych, na uniwersytetach nie ma nawet takiej specjalności ani kwalifikacji, oprócz specjalnych szkoleń. Moim zdaniem 80-godzinne szkolenie nie może dać początkującym mediatorom wystarczającej wiedzy i rozwinąć umiejętności niezbędnych do wspierania stron sporu w poszukiwaniu rozwiązań.

Brakuje wiedzy na temat możliwości pojednania w drodze mediacji. W sądach i innych miejscach publicznych nie ma widocznej informacji na temat korzyści płynących z mediacji.

Organy ścigania nie są zainteresowane rozwojem mediacji, ze względu na brak zaufania do tej nowej instytucji, jak również w związku z ograniczeniem czasu dla rozpatrywania spraw w trybie postępowania.

Wielu prawników nadal nie rozumie bardzo dobrze, czym jest mediacja: są oni bardzo sceptycznie nastawieni do jej możliwości. Mediacja

– to nie jest panaceum, jej zalety nie są absolutne. Wiele zależy od motywacji uczestników i ich chęci rozwiązania konfliktu, a także umiejętności i wiedzy mediatora.

Zniekształcone jest postrzeganie mediatorów, jako konkurentów prawników i adwokatów. Nie jest tajemnicą, że wielu prawników sądzi, iż mediatorzy, swoją misją pokojową, będą odbierać im klientów.

Istnieje wiele zagadnień i problemów do rozwiązania dla obu krajów – Polski i Mołdawii. Na przykład, kto powinien akredytować mediatorów, czy mediacje powinny być obowiązkowe, jak w niektórych krajach (np. we Włoszech), czy potrzebne jest podnoszenie kwalifikacji mediatorów i wiele innych.

Mam jednak nadzieję, że to nie będzie przeszkadzać naszej chęci by rozwijać mediację i stale podnosić ją na wyższy poziom.

Mediacja w prawie karnym

Teksański Dialog Mediacyjny Ofiara-Sprawca *(Victim Offender Mediation/Dialogue)*

Alternatywne Metody Rozwiązywania Sporów (ADR) wciąż zyskują na popularności, a wśród nich mediacja, stosowana już w sporach z zakresu prawa gospodarczego, rodzinnego i cywilnego. Choć jej zalety, uznawane i coraz rzadziej kwestionowane, wpłynęły na wprowadzenie mediacji do spraw wykroczeń nieletnich, wciąż toczą się dyskusje nad jej stosownością w prawie karnym. Ciekawym głosem w ramach owego sporu jest realizowany w Teksasie (USA) wariant programu *Victim – Offender Mediation*, obejmujący mediacje w sprawach karnych.

Korzystny wpływ mediacji w sprawach karnych zarówno dla ofiary, jak i dla sprawcy został szeroko udokumentowany, natomiast jednym z zarzutów jej stawianych jest, jakoby była ona sposobem na "wymiganie się" od odpowiedzialności i poniesienie przez sprawcę znacznie mniej surowej kary niż jest to właściwe. Teksański Dialog Mediacyjny Ofiara-Sprawca (*Victim Offender Mediation/Dialogue*, VOMD) będący specyficznym wariantem programów VOM pozwala na zaspokojenie zarówno postulatu "należytego" ukarania sprawcy, jak i na wykorzystanie terapeutycznych czy resocjalizacyjnych zalet mediacji. Program ów ma na celu "pojednanie" ofiary i sprawcy poważnych przestępstw z zakresu prawa karne-

go, takich jak gwałt, rabunek, czy morderstwo (w tym przypadku, jako ofiara występuje rodzina zmarłego). Z uwagi na poważny charakter przestępstw, program VOMD wpisuje się w nurt "sprawiedliwości równoległej", a więc osiąganą niezależnie od prowadzonego procesu karnego.

"Teksański Dialog Mediacyjny Ofiara-Sprawca" zainicjowany został w roku 1993 przez Departament Karno-Sądowy Stanu Teksas, zlokalizowany w Wydziale Obsługi Ofiar (*Division of Victim Services*), a jego pracownicy asystowali przy pierwszej mediacji VOMD w roku 1995¹. Mediacje VOMD przeprowadzane są wyłącznie na wniosek ofiary i realizują wszystkie z zasad mediacji (dobrowolność, neutralność, poufność, bezstronność, niezależność). Udział przestępcy w mediacji ma charakter dobrowolny i nie ma wpływu na warunki odbywania czy długość wyroku pozbawienia wolności, ani też na przebieg procedury zwolnienia warunkowego. W każdym przypadku mediacja ma miejsce po zasądzeniu wyroku, zaś sprawcy – by móc uczestniczyć w programie – muszą uznać odpowiedzialność za swój czyn.

VOMD opracowano z myślą o zastosowaniu dwójakiego rodzaju podejścia do mediacji: terapeutycznego i humanistycznego. Model terapeutyczny obejmuje pre-mediację: spotkania

z każdą ze stron i pracę z "zasobami żalu", mającą na celu dokonanie u uczestników oceny motywacji, potrzeb i celów (etap ten trwa przeważnie 6-18 miesięcy). Mediacja humanistyczna za cel stawia sobie doprowadzenie do porozumienia między uczestnikami i opiera się na wierze w łączność wszelkich rzeczy i zdarzeń oraz wspólnie wszystkim człowieczeństwo².

Jako że sesje VOMD nie muszą kończyć się zawarciem porozumienia (w formie dokumentu czy oświadczenia), spotkania takie często prowadzone są w formie dyskusji. O ile mediatorzy uczestniczący w programie często odgrywają aktywną rolę podczas przygotowań uczestników do spotkania, to samą mediację określić raczej należy jako bezpośredni dialog pomiędzy ofiarą a sprawcą (w wyjątkowych przypadkach VOMD realizowany jest metodą mediacji wahadłowej). Wielokrotnie ma miejsce sytuacja, w której ofiara i sprawca nie widzieli się od czasu stawiennictwa tego ostatniego w sądzie, a bywa wręcz, że strony nie widziały się nigdy. Tego rodzaju dialog stwarza uczestnikom unikalne możliwości.

Możliwości te doceniają zresztą same strony – od roku 1993 odbyło się ponad 80 spotkań, a na rozpatrzenie czekają wnioski o kilkaset kolejnych³. Pozytywne efekty teksańskiej VOMD wpłynęły również na wprowadzenie analogicznego programu w stanie Ohio.

Do spotkań stron dochodzi zwykle w 9 i pół roku od zamknięcia sprawy, przy czym jest to znacznie uzależnione od nastawienia ofiary. Po miesiącach pre-mediacji, które przygotowują uczestników do spotkania, "uczuc" ich komunikowania się, nawiązywania porozumienia i umiejętności słuchania, dochodzi do spotkania w pełnym składzie. Sesja rozpoczyna się od oświadczenia ofiary, a następnie ma miejsce dyskusja. Standardowa sesja mediacyjna kończy się zawarciem porozumienia, tymczasem w przypadku VOMD dodatkowo proponuje się stronom, aby omówiły i zaproponowały roz-

wiązania zagadnień treści ogólnej, jak zapobieganie przestępczości, poprawa warunków życia społeczności, a nawet – reforma karnego wymiaru sprawiedliwości, czy sugestie, co mogłoby okazać się pomocne osobom znajdującym się w podobnych jak one okolicznościach.

Susan Jennifer Szmania przestudiowała tematy podejmowane podczas sesji VOMD. Wedle wyników jej badań, trzydzieści dziewięć ofiar, które wzięły udział w jej studium, obejmującym program w Teksasie oraz zbliżony, prowadzony w stanie Ohio, dyskutowało na następujące tematy: "wpływ [przestępstwa – przyp. w:] na ofiarę i na członka rodziny; doświadczenie przestępstwa; własne życie. Kierowano także pytania do sprawcy, a także miały miejsce rozmowy na temat oczekiwań zmiany postępowania przez sprawcę; udzielano informacji o przestępstwie; ofiary wypowiadały się także na temat kary wymierzonej sprawcy"⁴. Sprawcy z kolei w trzydziestu dwóch wywiadach na temat przebiegu sesji VOMD (przeprowadzonych przez S. Szmanię) wspominali o dzieleniu się informacją na temat przestępstwa, rozmowach o życiu prowadzonym przez nich przed popełnieniem czynu karalnego, przyjęciu odpowiedzialności za swoje postępowanie, przeproszaniu ofiary i zapewnieniu o jej bezpieczeństwie z ich strony; a także wyrażali swoje uczucia⁵.

Powyższe informacje wydają się bardzo istotne dla obu stron, a zwłaszcza z punktu widzenia ofiary – jej "rekonwalescencji" i powrotu do równowagi – tymczasem nie miałyby raczej szans pojawić się w tradycyjnym procesie sądowym. Emocjonalna satysfakcja jest celem kluczowym z punktu widzenia programu, i wygląda na to, że cel ten udaje się osiągnąć.

Wedle wyników badań Marka Umbreita na temat VOMD, spośród dwudziestu ofiar, które były jego respondentami w Teksasie, dziewięćnaście (95%) było bardzo zadowolonych z zaangażowania się w program. Nieco mniejsza próba (n=15) spośród tej grupy podzieliła się

swoimi doświadczeniami z uczestnictwa w programie, stwierdzając, że: dialog mediacyjny zmienił ich pogląd na życie (73%), wpłynął pozytywnie na ich życie duchowe (47%); wszyscy zaś stwierdzili, że spotkania były im pomocne⁵. Zbliżone pytania zostały zadane osiemnastu sprawcom – uczestnikom programu teksańskiego. Wszyscy stwierdzili, że są bardzo zadowoleni, a sesje dialogu mediacyjnego uznali za przydatne. Spośród omawianej grupy 72% stwierdziło, że sesje pozytywnie zmodyfikowały ich pogląd na życie, 94% uzna-

ło, że przebyte doświadczenie znacznie pomogło im zrozumieć wpływ przestępstwa na ofiarę, a 67% wspomniało o wzbogaceniu życia duchowego⁷.

Mimo, iż badania te zostały przeprowadzone wśród specyficznej grupy ludzi – uczestników VOMD – osób, które same wykazały inicjatywę by doszło do spotkania ze sprawcą czy popełniły ciężkie przestępstwo, ich wyniki zachęcają do wprowadzenia analogicznych rozwiązań, powszechnie dostępnych w Polsce.⁸

1 Gilbert J. L., *Victim-Offender Mediation: A Restorative Justice Model*, 2008, s. 9.

2 Szmania S. J., *Beginning difficult conversations: An analysis of opening statements in Victim Offender Mediation/Dialogue*, 2004, s. 4.

3 Ibidem, s. 5.

4 Ibidem, s. 9.

5 Ibidem.

6 Ibidem, s. 10.

7 Ibidem.

8 Poziom recydyw wśród uczestników VOMD pozostaje niezbadany, jako, że ich wyroki są długoletnie. Można jednak przypuszczać, iż wyniki takich badań byłyby analogiczne do wyników zaprezentowanych odnośnie procedury VOM – ok. 10%.

Mediacja po wyroku – mediacją bezpieczną

Na początku tego artykułu chciałbym przytoczyć słowa orędzia Ojca Świętego Jana Pawła II, które zostały wygłoszone z okazji Jubileuszu w więzieniach 9 lipca 2000 roku. Oto one:

"kto przebywa w więzieniu, odczuwa żal lub wyrzuty sumienia myśląc o czasach, kiedy żył na wolności, a jednocześnie dźwiga brzemię teraźniejszości, która zdaje się nigdy nie przemijać".¹

Ojciec Święty pisze również:

"skoro Boże miłosierdzie, przyjmując coraz to nowe formy, otwiera nowe możliwości wzrastania w dobro, to obchodzić Jubileusz znaczy starać się o tworzenie nowych sposobów naprawy każdej sytuacji osobistej i społecznej".²

Interpretując słowa Ojca Świętego można by było zadać pytanie – Czy mediacja po wyroku mogłaby być tym nowym sposobem naprawy każdej sytuacji osobistej i społecznej? Myślę, że w 65% przypadków mediacja po wyroku mogłaby spełnić taką funkcję. Swoje założenie opieram na klasyfikacji H. Machela, który wyróżnia trzy kategorie skazanych:

– niegroźnych społecznie, przestępców incydentalnych skazanych na krótkoterminowe kary pozbawienia wolności (5 % ogólnej populacji skazanych);³

– zdemoralizowanych, groźnych przestępców, którzy przy współpracy z psychologiem, wychowawcą, terapeutą, są zdolni do samokry-

tyki i odczuwania poczucia winy. Mają również dobre lub dające się naprawić relacje rodzinne (55% – 60% ogólnej populacji skazanych);⁴

– wysoce zdemoralizowanych, z defektami organicznymi i psychicznymi (30%-35% ogólnej populacji skazanych)⁵ – są to zazwyczaj recydywiści penitencjarni, skazani na 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności.

O ile w przypadku dwóch pierwszych kategorii skazanych upowszechnienie mediacji po wyroku mogłoby przynieść wymierne korzyści zarówno ofierze, jak i sprawcy oraz mogłoby być pomocnym narzędziem w procesie resocjalizacji sprawcy, to co do ostatniej kategorii sprawców jestem dość sceptyczny. Obawiam się, że instytucja mediacji w tym przypadku nic by nie zmieniła, a sprawcy traktowałiby ją instrumentalnie. H. Machel uważa, że w zakładach karnych przebywa około 30% – 35% takich skazanych (ostatnia kategoria sprawców), których nie da się zrehabilitować ani w warunkach izolacyjnych, ani w warunkach wolnościowych ze względu na ich aspołeczną naturę.⁶ Skoro taki wniosek wysuwa osoba, która jest niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie pedagogiki resocjalizacyjnej i obserwowała przez wiele lat, pracując w więziennictwie życie za "murami zakładu" i funkcjonowanie,

tych osadzonych w warunkach izolacji penitencjarnej, to trudno jest mi przypuszczać, że mediacja wśród tych osadzonych mogłaby coś zmienić.

Na potwierdzenie swojego przypuszczenia chciałbym zacytować w tym miejscu dwie wypowiedzi osadzonych, związane z instytucją mediacji, których udzielili osadzeni mediator E. Dobiejewskiej, podczas przeprowadzanych przez nią badań. Pierwsza z nich jest wypowiedzią osadzonego, który odbywa karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, druga natomiast jest wypowiedzią recydywisty. Oto one:

*"Praktyka pojednania sprawcy i ofiary jest możliwa tylko wtedy, gdy przy spotkaniu będzie psycholog, ewentualnie osoba upoważniona także do zachowania tajemnicy. Mnie jako sprawcę ukarali i słusznie, bo nie może być winy bez kary. Ale także jest kara, którą nazywa się świadomość i samokrytycyzm. Ta kara jest najgorsza. Teraz mam wątpliwości do swojego występku, bo przypuścimy, że stałoby się coś gorszego? Dostałem wyroku 6 lat, jest duży, ale nie odczuwam złości lub nienawiści do ofiary. Proszę pamiętać, że nie wszyscy mają szansę do godnego życia na wolności. Praktycznie pojednanie sprawcy i ofiary uważam za możliwe, tylko potrzebna jest dobra wola obu stron. Jeśli możecie, to nam pomóżcie. Nie wszyscy jesteśmy prymitywnymi. Dziękuję, że mogłem to napisać..."*⁷

*"... Jestem już piąty raz karany i nigdy nie odczuwałem takiej nienawiści jak obecnie, i nie tylko do osoby pokrzywdzonej, ale do policjantów, sędziego, jak i do własnego obrońcy..."*⁸

Posługując się kategoryzacją H. Machela i analizując wypowiedź pierwszą, tego osadzonego, można by było zaliczyć do kategorii drugiej, gdzie mediacja mogłaby przynieść zamierzone rezultaty, spełnić swoje cele. Natomiast drugi z osadzonych, który jest recydywistą z pewnością zostałby sklasyfikowany w kategorii trzeciej (jednostki nie dające się zresocjalizować). W mojej opinii takie jednostki nie powinny mieć dostępu do instytucji mediacji.

Mediacja po wyroku nazywana jest mediacją bezpieczną, ponieważ jest przeprowadzana pomiędzy stronami konfliktu po osądzeniu sprawy przez niezawisły sąd.⁹ Żeby można było stosować instytucję mediacji po wyroku w sposób powszechny, istnieje potrzeba wprowadzenia jasnych regulacji do Kkw (Kodeksu karnego wykonawczego), które jasno by określały, że można ją wykonywać na tym etapie postępowania. Jest to potrzebne, ponieważ Służba Więzienna zasłania się tym argumentem, twierdząc, że o mediacji w czasie wykonywania kary pozbawienia wolności jest mowa, tylko w art. 162 par. 1 Kkw, który stanowi, że: *"Sąd penitencjarny powinien wysłuchać przedstawiciela administracji zakładu karnego, a także wysłuchać sądowego kuratora zawodowego, jeżeli składał wniosek o warunkowe zwolnienie oraz uwzględnić ugodę zawartą w wyniku mediacji"*¹⁰ (a więc Kkw dopuszcza tylko mediacje w kontekście warunkowego przedterminowego zwolnienia).

Optymistycznym akcentem jest fakt, że przedstawiciele Służby Więziennej, oprócz postulatów dotyczących wprowadzenia jasnych przepisów dotyczących mediacji po wyroku zaczynają patrzeć szerzej na perspektywę jej wprowadzenia po wyroku i dostrzegają korzyści jakie może przynieść jej stosowanie. Chociaż przypominę, że od 2003 r. dzięki zmianom w procedurze mediacja, może być stosowana na każdym etapie postępowania karnego. Ponadto obecnie, przy dobrej woli, można byłoby ją stosować w oparciu o art. 1 par. 2 Kkw, który mówi, że w sprawach nieuregulowanych niniejszym kodeksem stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego. A ten przecież zezwala na stosowanie mediacji.¹¹

Świadczyć o tym może wypowiedź P. Nasiłowskiego, jednego z byłych dyrektorów Służby Więziennej, który podczas jednej z konferencji mówił: *"Mediacja jest idealną drogą, aby w więzieniu sprawca doznał ekspiacji (pokuty) i poprzez danie mu szansy zadośćuczynienia naprawił szkody wyrządzone przestępstwem"*.¹²

Również podczas konferencji zorganizowanej 21 października 2010 roku, pt. "Mediacja – nowa droga rozwiązywania konfliktów", dyskutowano o mediacji po wyroku i zasygnalizowane zostało, że może być ona skuteczną metodą w procesie resocjalizacji. Konferencja związana była z obchodami Międzynarodowego Dnia Mediacji w Polsce.¹³

Podczas tego samego spotkania mówiono o tym, że dopóki instytucja mediacji nie zostanie zalegalizowana w Kkw, dopóty rola Służby Więziennej powinna ograniczać się do funkcji edukacyjnej i informacyjnej w tym zakresie, a po wprowadzeniu uregulowań prawnych, do zapewnienia na terenie jednostki penitencjarnej odpowiedniego pomieszczenia do prowadzenia mediacji.¹⁴

Również Senat RP nie miał wątpliwości, że mediacja powinna być dostępna na każdym etapie postępowania, pisząc w Uchwale z czerwca 2004 roku, następujące słowa: *"Należy zapewnić powszechną dostępność mediacji w sprawach karnych oraz w sprawach o czyny karalne nieletnich na każdym etapie postępowania, w szczególności w postępowaniu przygotowawczym oraz wyjaśniającym, a także w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności"*¹⁵. Senatorowie określili też w jakim kierunku powinna zmierzać polityka karna państwa polskiego, zawierając w Uchwale następujące słowa: *"nowa polityka karna powinna być oparta na idei sprawiedliwości naprawczej (mediacja jest najpowszechniejszą formą sprawiedliwości naprawczej), zgodnie z którą postępowanie karne nie koncentruje się na odwecie, lecz zmierza do zadośćuczynienia pokrzywdzonemu i społeczności oraz do poprawy sprawcy (...)"*¹⁶

Także w Aneksie do Zalecenia nr R (99) 19 Komitetu Ministrów Krajów Członkowskich Unii Europejskiej znajdziemy wytyczne, aby stosować mediację w sprawach karnych na każdym etapie postępowania.¹⁷

Kolejnym dokumentem, w którym są zamieszczone postulaty dotyczące mediacji po wyroku, są Europejskie Reguły Więzienne

(ERW 2006), w których jako jedną z dróg wskazuje się konieczność kompensacji na rzecz pokrzywdzonego (naprawienie szkody, mediacje między osobą sprawcy a osobą pokrzywdzoną).¹⁸

Podsumowując, uważam że należy wprowadzić *expresis verbis* (wprost) instytucję mediacji do Kkw. Jest to potrzebne, aby rozwiązać wszelkie wątpliwości, które występują wśród Służby Więziennej i CZZZK (Centralnego Zarządu Zakładów Karnych). Pomimo wielu innych uregulowań wątpliwości te nie pozwalają na upowszechnienie idei mediacji w zakładach karnych. Służba Więzienna, która chce tworzyć nową, opartą na profesjonalizmie formację, nie może się zamykać na nowoczesne rozwiązania i nie powinna blokować wprowadzania mediacji po wyroku, tylko ją wspomagać. Najlepszym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie w Polsce, korzystając ze wzoru czeskiego, Ustawy o służbach mediacyjnych i probacyjnych (dzięki tej Ustawie powołane służby realizują w Czechach mediację we wszystkich stadiach postępowania karnego).¹⁹

Do tej pory w Polsce został przeprowadzony tylko jeden eksperymentalny program mediacji po wyroku (pozostałe Służba Więzienna odrzuciła), w zakładzie karnym w Jastrzębiu Zdroju. Dyrektor tej jednostki penitencjarnej odwołał się do przepisu art. 95&2 k. k. w. i uznał mediacje po wyroku jednym z elementów indywidualnego programu oddziaływania opracowywanego dla skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania.²⁰ Do czasu przerwania tego eksperymentu, kilka mediacji zakończyło się ugodą, a skierowanie przez wychowawcę sprawy do mediacji, za pomocą wypełnienia odpowiedniego wniosku zajmowało 5 minut.²¹ Na pewno nie przysparzało to nadmiaru nowych obowiązków, jakich mogli obawiać się wychowawcy.

Myszę, że wprowadzenie mediacji do Kodeksu karnego wykonawczego i umożliwienie

jej stosowania po wyroku bez żadnych przeszkód, to tylko kwestia czasu. Nowelizacja ta jest potrzebna do wypełnienia luki w prawie karnym.

Mediacja w toku postępowania karnego (przygotowawczego i jurysdykcyjnego), znalazła już swoje miejsce w praktyce organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a więc naturalną konsekwencją tego stanu rzeczy byłoby przeniesienie jej także do etapu wykonania kary.²² Optowałbym jednak za tym, aby do tej instytucji nie mieli dostępu wszyscy osadzeni.

Wyłączyłbym z niej multirecydywistów oraz recydywistów kodeksowych, których A. Marek w komentarzu do Kodeksu karnego określa jako recydywistów szczególnych.²³

Autor pisze, że recydywa szczególna jest cięższą postacią recydywy, mieszczą się w niej recydywiści zdemoralizowani, uporczywi, przestępcy zawodowi, którzy z popełniania przestępstw uczynili sobie stałe źródło dochodu.²⁴ Wyłączyłbym z niej również osadzonych odbywających karę w systemie terapeutycznym, ponadto pozostali osadzeni, którzy chcieliby skorzystać z instytucji mediacji przed złożeniem wniosku powinni być przebadani przez lekarza psychiatrę oraz zdiagnozowani przez psychologa.²⁵ Taka selekcja pozwoliłaby na niedopuszczenie do mediacji osób nie zrównoważonych, z rysami osobowości psychopatycznej czy socjopatycznej oraz pozwalałaby określić, czy sprawca jest w stanie należycie wywiązać się z warunków ugody.²⁶

Za mediacją po wyroku przemawiać mogą również korzyści jakie może ona przynieść. Są one następujące:

– mediacja po wyroku przyczyniłaby się do wzrostu profesjonalizmu pracowników Służby Więziennej oraz pomogłaby pracownikom tej formacji w budowaniu etosu ich pracy;²⁷

– jednostki penitencjarne poprzez zastosowanie mediacji ukierunkowałaby się na bardziej społeczny system resocjalizacji skazanego;²⁸

– mediacja po wyroku mogłaby pomóc rozwiązać problem przeludnienia jednostek penitencjarnych;²⁹

– mogłaby złagodzić napięcie związane z konfliktem pomiędzy ofiarą, a sprawcą przestępstwa doprowadzając niejednokrotnie do naprawienia krzywdy, jakiej poszkodowany doznał w wyniku popełnienia przestępstwa;³⁰

– spełniałaby funkcję wychowawczą – resocjalizacyjną, przygotowującą więźnia do życia na wolności, umożliwiającą mu integrację z rodziną i społecznością lokalną;³¹

– mogłaby wpłynąć na ograniczenie powrotu do przestępstwa;³²

– mediacja po wyroku pozwoliłaby na wyzbycie się obaw (związanych z zemstą ofiary, bądź sprawcy), jakie pojawiają się przed opuszczeniem zakładu karnego przez sprawcę u niego i jego ofiary. Pozwoliłaby w tej sytuacji przywrócić poczucie bezpieczeństwa.

Na pewno warto jest wprowadzić mediacje po wyroku. Uczestniczenie więźniów w mediacji byłoby czynnikiem, który umożliwiłby przejście od "więzienia oglądającego się wstecz" do "więzienia patrzącego w przyszłość",³³ a naprawa krzywdy wyrządzonej ofierze, sprzyjałaby "naprawie człowieka".³⁴

1 Orędzie Ojca Świętego J. Pawła II, "Mediator" nr 16/2000, s. 5

2 Tamże, s. 6

3 E. Dobiejewska, A. Rękas, *Mediacja po wyroku skazującym – mediacją bezpieczną* [w:] L. Mazowiecka, *Mediacja*, Warszawa 2009, s. 186

4 E. Dobiejewska, A. Rękas, *op. Cit.*, s. 186

5 E. Dobiejewska, A. Rękas, *op. Cit.*, s. 186

- 6 M. Marczak, S. Przybyliński, ... o procesie resocjalizacji w więzieniu i jego znaczeniu dla społecznej readaptacji... [w:] M. Marczak, B. Pastwa – Wojciechowska, M. Błażek, Wiedza Doświadczenie Praktyka Interdyscyplinarne spojrzenie na problemy społeczne, Kraków 2010, s. 229
- 7 E. Dobiejewska, *Więźniowie o pojednaniu ofiary ze sprawcą*, "Jurysta" nr 10-11, ss. 46-47
- 8 E. Dobiejewska, *op. Cit.*, s. 47
- 9 E. Górka, *Mediacja bezpieczna jako jedna z form resocjalizacji osób odbywających karę pozbawienia wolności*, "Mediator" nr 22 (3/2002), s. 57
- 10 Kodeks karny wykonawczy, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 587
- 11 A. Murzynowski, *Pod prąd*, "Forum Penitencjarne" nr 12 (93) grudzień 2005, s. 11
- 12 J. Cegielska, *Mediacja na całe zło*, "Forum Penitencjarne", grudzień 2006
- 13 *Mediacja – nowa droga rozwiązywania konfliktów*, www. sw. gov. pl, 2010 – 10 -28
- 14 *Mediacja – nowa droga rozwiązywania konfliktów*, www. sw. gov. pl, 2010 – 10 -28
- 15 H. Świeszczakowska, *Sprawiedliwość zamiast odwetu*, "Forum Penitencjarne" nr 04 (96) 2006, s. 15
- 16 H. Świeszczakowska, *op. Cit.*, s. 15
- 17 J. Karbarz – Górka, *Rozważania na temat pozytywnych aspektów mediacji po wyroku* [w:] Prawno – psychologiczne uwarunkowania mediacji i negocjacji, red. Nauk. S. L. Stadniczeńko, Opole 2006, s. 167
- 18 E. Dobiejewska, A. Rękas, *Mediacja po wyroku skazującym – mediacją bezpieczną* [w:] L. Mazowiecka, *Mediacja*, Warszawa 2009, s. 190
- 19 A. Nawój, J. Nawój, *Mediacja po wyroku – czyli problemy więziennictwa z mediacją*, "Mediator" nr 25 (2/2003), s. 63
- 20 J. Nawój, *Mediacja po wyroku – bezpieczna droga do wolności* [w:] Służba więzienna wobec problemów resocjalizacji penitencjarnej, red. W. Ambrozik, P. Stępiak, Poznań – Warszawa – Kalisz 2004, s. 848
- 21 J. Nawój, *op. Cit.*, s. 848
- 22 E. Dobiejewska, A. Rękas, *Mediacja po wyroku skazującym – mediacją bezpieczną* [w:] L. Mazowiecka, *Mediacja*, Warszawa 2009, s. 187
- 23 A. Marek, *Komentarz, Kodeks Karny*, Warszawa 2006, s. 168
- 24 Tamże, s. 168
- 25 J. Karbarz – Górka, *Rozważania na temat pozytywnych aspektów mediacji po wyroku* [w:] Prawno – psychologiczne uwarunkowania mediacji i negocjacji, red. Nauk. S. L. Stadniczeńko, Opole 2006, s. 169
- 26 J. Karbarz – Górka, *op. Cit.*, s. 169
- 27 J. Nawój, *Mediacja po wyroku – bezpieczna droga do wolności* [w:] Służba więzienna wobec problemów resocjalizacji penitencjarnej, red. W. Ambrozik, P. Stępiak, Poznań – Warszawa – Kalisz 2004, s. 841
- 28 J. Karbarz – Górka, *Perspektywy mediacji karnej po wyroku skazującym*, "Mediator" nr (48) 1/2009, s. 45
- 29 J. Karbarz – Górka, *Rozważania na temat pozytywnych aspektów mediacji po wyroku* [w:] Prawno – psychologiczne uwarunkowania mediacji i negocjacji, red. Nauk. S. L. Stadniczeńko, Opole 2006, s. 173
- 30 J. Karbarz – Górka, *op. Cit.*, s. 172
- 31 E. Dobiejewska, A. Rękas, *Mediacja po wyroku skazującym – mediacją bezpieczną* [w:] L. Mazowiecka, *Mediacja*, Warszawa 2009, s. 187
- 32 E. Dobiejewska, A. Rękas, *op. Cit.*, s. 191
- 33 E. Dobiejewska, A. Rękas, *op. Cit.*, s. 192
- 34 J. Nawój, *Mediacja po wyroku – bezpieczna droga do wolności* [w:] Służba więzienna wobec problemów resocjalizacji penitencjarnej, red. W. Ambrozik, P. Stępiak, Poznań – Warszawa – Kalisz 2004, s. 850

Obowiązek naprawienia szkody oraz nawiązka jako środek karny zasądzany przez sąd w procesie karnym

Naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem należy obecnie do podstawowych zadań prawa karnego.

Zgodnie z dyspozycją art. 46 kodeksu karnego w razie skazania sprawcy przestępstwa sąd może orzec a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Zamiast obowiązku w postaci naprawienia szkody sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego.

Zgodnie z założeniem twórców aktualnie obowiązującego kodeksu karnego art. 46 miał w znaczącym stopniu poprawić sytuację osoby pokrzywdzonej w przestępstwie karnym poprzez skrócenie okresu, w którym będzie skompensowana szkoda. Ponadto miał wskazać, że naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem jest przedmiotem zainteresowania państwa, które stoi na straży porządku prawnego. Pod pojęciem szkody należy rozumieć szkodę materialną a także szkodę niematerialną. W tym stanie rzeczy etap naprawienia szkody może przebiegać dwutorowo tzn. może polegać na naprawieniu szkody przez uiszczenie odpowiedniej kwoty pieniędzy albo na wykonaniu danej czynności.

W art. 46§1 kodeksu karnego zawarta jest karnoprawna instytucja obowiązku naprawienia szkody. Zgodnie z powyższym artykułem w razie skazania za przestępstwo spowodowania śmierci, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji lub za dokonanie przestępstwa przeciwko środowisku, mieniu lub obrotowi gospodarczemu sąd na wniosek pokrzywdzonego lub innej uprawnionej osoby orzeka obowiązek naprawienia szkody w całości albo w części.

Obowiązek naprawienia szkody może być orzekany na wniosek pokrzywdzonego (lub prokuratora), a także może być orzekany z urzędu. Sąd Najwyższy uchwałą z dnia 17 maja 2000 roku (OSNKW 2000, nr 7-8, poz. 64) przesądził, że prokurator może złożyć wniosek określony w art. 46§1 k. k. tylko wtedy, gdy zachodzą okoliczności wskazane w art. 52§1 kodeksu postępowania karnego. Oznacza to, że prokurator może wykonać czynności procesowe za pokrzywdzonego w przypadku, gdy pokrzywdzony zmarł. Należy ponadto pamiętać, że zgodnie z art. 49 a kodeksu postępowania karnego wniosek o naprawienie szkody pokrzywdzony lub ww. przypadku prokurator

może zgłosić w nieprzekraczalnym (tzw. prekluzyjnym) terminie tzn. najpóźniej do końca pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie. Już samo złożenie wniosku w przypadku skazania oskarżonego zobowiązuje sąd do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody (w całości lub w części).

Środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody może (gdy jest złożony wniosek przez uprawnionego - musi) być orzekany albo obok kary albo w miejsce kary.

Obejmuje on swoim zakresem jedynie rozmiar szkody rzeczywiście wyrządzonej (tzw. *damnum emergens*), natomiast nie obejmuje on swoim zakresem odsetek ani utraconych korzyści (tzw. *lucrum cessans*). Odsetki oraz utracone korzyści może pokrzywdzony skutecznie dochodzić na drodze postępowania cywilnego.

Środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody może być orzeczony przez sąd w stosunku do sprawców indywidualnie lub solidarnie.

Na gruncie prawa karnego obowiązek naprawienia szkody pełni również funkcję środka probacyjnego, który jest orzekany w ramach warunkowego umorzenia postępowania (art. 63§3 k. k.) lub warunkowego zawieszenia kary (art. 72§§2 k. k.).

Sąd fakultatywnie zamiast obowiązku naprawienia szkody może orzec na rzecz pokrzywdzonego nawiązkę w celu zadośćuczynienia za ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała, rozstrój zdrowia, a także za doznaną krzywdę. W tym przypadku też niezbędny jest wniosek o naprawienie szkody w procesie.

Sąd nie może orzec obowiązku naprawienia szkody i nawiązki za to samo przestępstwo (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 27 lutego 2007 roku, II Aka 25/07).

Nawiązka podobnie jak obowiązek naprawienia szkody jest środkiem karnym w polskim prawie karnym.

W języku polskim słowo "nawiązka" ma podwójne znaczenie.

W języku potocznym oznacza nadwyżkę. W kontekście prawnym ma na celu zadośćuczynienie wyrządzonej szkody i stanowi reakcję prawnokarną na czyn zabroniony. Instytucja ta ma specyficzny a zarazem indywidualny charakter, ponieważ łączy w sobie elementy grzywny i odszkodowania cywilnoprawnego.

Może być ona zasądzona przez sąd obok wymierzonej kary np. pozbawienia lub ograniczenia wolności.

Nawiązka może być orzekana przez sąd w następujących sytuacjach:

- fakultatywnie orzekana przez sąd z urzędu – art. 47 kodeksu karnego;
- na wniosek – art. 46 pkt. 2 kodeksu karnego;
- w sytuacjach wskazanych przez przepisy zawarte w części szczególnej kodeksu karnego (np. przestępstwo zniewagi, kradzież leśna, zniesławienie).

Zobowiązuje ona sprawcę do zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz podmiotu wskazanego przez sąd.

Podmiotem tym może być pokrzywdzony, instytucja, fundacja, stowarzyszenie lub organizacja społeczna, która jest wpisana do wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości.

W myśl przepisu art. 47 kodeksu karnego wysokość nawiązki nie może przekroczyć kwoty 100 000 zł. Według badań statystycznych najczęściej sąd zasądza nawiązkę w kwocie od 2 tysięcy złotych do 3 tysięcy złotych.

Sąd karny w orzeczonym wyroku nie określa terminu, w jakim osoba skazana ma uiścić nawiązkę.

Środek karny w postaci nawiązki jest wymagalny od momentu prawomocności wyroku.

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że nawiązka może być dochodzona również na drodze postępowania egzekucyjnego.

Po co szkole mediacja?

Szkola, jedna z wielu w Polsce. Duża przerwa, tłum dzieci i młodzieży na korytarzu w oczekiwaniu na lekcje. Gdzieś zniknął nauczyciel dyżurujący na przerwie. Nagle, z końca korytarza dobiega krzyk. Dwie dziewczyny z II klasy gimnazjum biją się na oczach wszystkich będących w pobliżu. Szybko tworzy się krąg kibiców, którzy widzą w bójkę koleżanek sposobność do wyrażenia swoich frustracji i nagromadzonych emocji. Co znamienne nikt nie interweniuje, by rozdzielić bijące się dziewczyny. Wokół rozlega się hałas i nie ustaje zachęcający do kontynuacji bójkii doping grupy gapiów otaczających dziewczyny.

Biegnie nauczyciel odpowiadający za porządek na przerwie, jest przerażony tym, co widzi. Rozdziela dziewczyny i odprowadza je do gabinetu pielęgniarki. Po drodze próbuje wyjaśnić zaistniałą sytuację, dziewczyny milczą. W gabinecie trwa opatrywanie ran, jedna z dziewczyn prawdopodobnie ma złamany nos, druga liczne zadrapania i siniaki. Do gabinetu wchodzi dyrektor szkoły, krzyczy, wzywa policję, pielęgniarka wzywa pogotowie, jedna z dziewczyn mdleje.

Co się stało? Jak doszło do tej sytuacji? Kiedy i gdzie powstał konflikt, który tak się kończy? Pytania pozostają na razie bez odpowiedzi. Pojawia się pewna refleksja, a wraz z nią pytanie: czy szkoła przygotowuje ucznia do rozwiązywania konfliktów?

Szkola dla przeciętnego ucznia i nauczyciela – to teren zdobywania nowych doświadczeń,

uczenia się nowych ról społecznych, próbowania własnych sił, budowania autorytetu, rozwijania własnych zainteresowań, pasji, zdobywania wiedzy, umiejętności – można wymieniać jeszcze długo zadania, jakie ma do spełnienia szkoła.

I dobrze, jeśli z nielicznych tu wymienionych, choć z części z nich się wywiąże. Zadania te są wpisane w roczny plan dydaktyczno-wychowawczy i trzeba przyznać, że grono pedagogiczne dokłada wielu starań, by je w możliwie najlepszy sposób zrealizować.

Często jednak nie docenia się zadań z zakresu kształcenia umiejętności społecznych, wychowawczych, kształcących umiejętność współżycia i komunikowania się z innymi ludźmi.

Zdarza się, że bagatelizuje się zadania, które w swej treści zawierają edukację w zakresie rozwiązywania konfliktów. Owszem mieszczą się one w zakresie oddziaływań pedagoga, psychologa szkolnego, ale tak naprawdę w niewielu szkołach podchodzi się do tych zadań w sposób profesjonalny. Odbywają się pogadanki, tu i ówdzie szkolenia, a i lekcje wychowawcze czasem są poświęcane problematyce konfliktu. To jednak wciąż za mało.

Szkoły coraz częściej szukają pomocy na zewnątrz w zapobieganiu agresji i przemocy rówieśniczej. Zdesperowana kadra, dyrektorzy sięgają po psychologów, policjantów, pracowników organizacji pozarządowych specjalizujących się w przeciwdziałaniu temu zjawisku. I tak trzeba działać, jednakże działania te nie

zawsze są zwieńczone sukcesem. Przemoc i agresja w szkole w zastraszającym tempie rośnie, to fakt i wyniki sondaży oraz badań socjologów i pracy wielu ankietowanych.

Dlaczego zatem dzisiejsza szkoła jest tak niebezpieczna? Dlaczego tak często właśnie w szkole dochodzi do sytuacji konfliktowych kończących się w sposób opisany powyżej?

Któs mądry powiedział, że "człowiek musi znaleźć taki sposób rozwiązywania konfliktów, który odrzuci wszelką zemstę, odwet i agresję" – kończąc tę myśl, można dodać – wówczas znajdzie czas na rozwój.

Jak zatem sprawić, by szkoła stała się miejscem przyjaznym?

Szkoła, obok rodziny jest głównym czynnikiem kształtowania osobowości dziecka. Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodego człowieka do pełnego uczestnictwa w życiu grupy społecznej. Dlatego to bardzo ważne, jaka jest szkoła. Sytuacja dziecka w szkole, jego sukcesy i porażki, jakie spotyka przy podejmowaniu zadań i obowiązków szkolnych, kontakty z rówieśnikami oraz pozycja w społeczności uczniowskiej wywierają zasadniczy wpływ na proces socjalizacji i co ważne – późniejszy start w świat ludzi dorosłych.

To właśnie w szkole młody człowiek wchodzi w dotychczas nieznaną mu sferę środowiska społeczne, gdzie w klasie na jednostkę oddziałuje grupa i odwrotnie. To tu w szkole, dziecko uczy się przestrzegania norm i zasad współżycia z wieloma ludźmi i to tu w szkole zdobywa wiedzę o sobie samym, uczy się jak nawiązywać kontakty z innymi, poznaje, czym jest przyjaźń oraz jakie jest jego miejsce w klasie.

Szkoła to także miejsce, gdzie spotykają się dziś przedstawiciele różnych kultur, środowisk, dzieci o różnych poglądach religijnych i tradycjach, wychowywanych w świetle różnych filozofii i wnoszących nowe jakości do życia szkoły.

Jeśli więc mówimy o szkole bezpiecznej funkcjonującej bez przemocy, mówimy o jej

najbardziej podstawowej normie istotnej dla nas i dla naszych dzieci, naszej i ich przyszłości. Bezpieczna szkoła to taka, w której zadbano o brak takich zjawisk jak agresja werbalna, przemoc fizyczna, brak naruszania własności i godności czy upokarzania poprzez zjawisko "fali" pierwszaków.

Poczucie bezpieczeństwa w szkole zawiera się także w działaniach, które będą dawały przestrzeń grupie i jednostce i będą sprzyjały rozwojowi osobistemu, intelektualnemu i społecznemu. Bo tylko ci, którzy są doceniani, szanowani, zauważani, akceptowani i w mądry sposób motywowani mogą mieć znacznie lepszą przyszłość.

Szkoła to także miejsce, gdzie kontakty z grupą rówieśniczą odgrywają niebagatelną rolę. Kontakty te, stosunki panujące w klasie, sukcesy, czy też ich brak, wsparcie i zrozumienie ze strony otoczenia, nauczycieli, w znacznej mierze decydują o tym, czy dziecko będąc w jakimś konflikcie, w przyszłości stanie się potencjalną ofiarą, czy też sprawcą konfliktów lub czy nauczy się rozwiązywać konflikty w taki sposób, by zaspokoić potrzeby swoje i innych jego uczestników.

Szkoła to przede wszystkim uczniowie, nauczyciele i rodzice. I taka jest szkoła, jakie są relacje w niej panujące. Dlatego też z uwagi na różnorodność wielu czynników, bodźców oddziałujących na młodego człowieka może stać się miejscem i polem różnorodnych konfliktów w niej występujących.

Jak wiemy uczeń spędza w szkole znaczną część swojego młodego życia. Kiedyś, nie tak dawno jeszcze, szkołę nazywano drugim domem, obecnie przypomina często raczej arenę, na której zdarza się, że wszyscy walczą ze wszystkimi – uczniowie z uczniami, nauczyciele z uczniami, uczniowie z personelem pomocniczym, administracyjnym, rodzice z nauczycielami.

Konflikty występujące w szkole są informacją o atmosferze panującej w niej. Im więcej

konfliktów, sporów, trudności na jej terenie, często wkraczających na tereny antyspołecznych i przestępczych zachowań, tym większa presja i konieczność prowadzenia działań i programów profilaktycznych, wychowawczych po to, by środowisko szkolne uczynić bardziej przyjaznym i bezpiecznym.

Jaka część zachowań i konfliktów szkolnych powodowana jest nieumiejętną komunikacją? A jaka ma swoje źródło w niezrozumieniu motywów i intencji drugiej strony?

Jakie działania podjąć, by ukształtować nowe wzorce zachowań i prawidłowe postawy wobec innych uczestników życia szkoły?

Czy w tej sytuacji należy dziwić się, że aż 80% uczniów nie lubi swojej szkoły i chodzi do niej z myślą, żeby jakoś przetrwać i doznać jak najmniejszej krzywdy?

Ale co jest to sytuacja bez wyjścia? A zatem może wreszcie czas na gruntowne zmiany?

Oczywistym zatem wydaje się, że niezbędna jest edukacja, która pokaże i nauczy młodych ludzi jak rozwiązywać konflikty w atmosferze szacunku tolerancji i zrozumienia potrzeb drugiego człowieka

Wiedza o **MEDIACJI** – to konkretna informacja o tym, czym jest komunikacja, konflikt, jego struktura, dynamika, etapy i sposoby rozwiązywania go bez przemocy.

Wiedza o mediacji może i winna być przekazywana już od najwcześniejszych etapów edukacji, już od piaskownicy należy uczyć dziecko jak się komunikować z innymi, w szczególności w sytuacji konfliktu.

Jej zakresem trzeba objąć również rodziców i wszystkich tych, którzy są związani ze szkołą.

Wówczas młody człowiek będzie umiał obiektywnie spojrzeć, z punktu widzenia procesu, na przyczyny i przebieg sporu. Zobaczy to, co niewidzialne dla oka, emocje, racje drugiego człowieka, jego potrzeby, a także motywy postępowania drugiego człowieka uwikłanego w konflikt. Będzie uczył się odpowiedzialności za swe postępowanie. A trzeba przyznać, że

jest to bardzo cenny obszar pracy wychowawczej dający w rezultacie wymierne korzyści również w dorosłym życiu.

"**Tak już jest, że ani w domu, ani w szkole tego nie uczą, jak rozwiązać konflikt**" – oto trafne podsumowanie 18. letniego młodzieńca, zadowolonego z rezultatów mediacji.

Zmora szkolnego życia są plotki. W tym miejscu przypomina mi się pewna stara opowieść, która trafnie obrazuje konsekwencje rozsiewania szkodliwych plotek.

Pewien człowiek chodził po mieście i oczerniał mieszkającego tam mędrca. Po jakimś czasie ów złośliwy plotkarz, zdał sobie sprawę, że źle postępował poszedł więc do mędrca z prośbą o wybaczenie i zobowiązał się zrobić wszystko, by naprawić krzywdę. Mędrzec miał jedno życzenie. Poleciał plotkarzowi wziąć poduszkę wypełnioną pierzem, rozciąć ją i rzucić pióra na wietrze. Choć winowajca był zaskoczony postąpił zgodnie z poleceniem, a następnie powrócił do mędrca i zapytał "Czy teraz mi wybaczysz?" "Najpierw idź i pozbieraj wszystkie pióra" – odparł mędrzec. "Ale jak mam to zrobić? Wiatr już je rozwał". "Otóż zło, które wyrządziłeś słowami również tak trudno naprawić jak zebrać te pióra." Morał jest oczywisty wypowiedzianego słowa nie da się cofnąć, a często nie da się naprawić krzywdy, którą ono wyrządziło.

Przykład ten pokazuje, że rozwiązania nawet tak trudnych konfliktów bywają zaskakujące.

Ale wróćmy do szkoły.

Z koniecznością przekazywania wiedzy o konflikcie i mediacji wiąże się szkolenie nauczycieli, którzy będą uczyli innych jak rozwiązywać konflikt, a także będą w umiejętny sposób prowadzić działania profilaktyczne – również te adresowane do rodziców.

Często słyszę przy różnych okazjach narzekania przedstawicieli środowisk szkolnych na brak kontaktu z rodzicami. Trudno się z tymi narzekaniami środowiska szkolnego nie zgodzić. Rodzice zazwyczaj kontaktują się ze szko-

łą tylko przy okazjach wywiadówek i także wówczas, kiedy ich potomek sprawia trudności wychowawcze. Przyznaję, że nie są to zbyt miłe okoliczności. Powiedziałabym okoliczności raczej konfliktogenne niż służące zachęcaniu rodzica do częstych kontaktów ze szkołą.

O braku płynności informacji, braku zauważenia i doceniania rodziny świadczy choćby reakcja szkoły na bójkę dziewcząt opowiedzianą na wstępie tego artykułu. Pierwsza myśl i reakcja to zawiadomić policję, a potem rodziców. Czy tak powinno być?

Pojawiają się pytania o sens pracy wychowawczej, a mianowicie:

Może warto wprowadzić działania edukacyjne, wychowawcze, które pomogłyby nam wszystkim: dzieciom, młodzieży, rodzicom, nauczycielom w przekształceniu szkoły w środowisko przyjazne nam wszystkim?

Czy jedynym sposobem reagowania na konflikt jest wezwanie pomocy z zewnątrz?

Czy nie warto popracować nad takimi zmianami w statucie szkoły i procedurami by mediacja znalazła tam swoje stałe miejsce?

W jaki sposób pokazać narzędzia służące rozwojowi umiejętności społecznych wszystkim tym, którzy są związani ze środowiskiem szkoły?

Jak poruszyć i zmotywować ludzi, dla których zawód nauczyciela przestał być misją, a jest raczej rzemiosłem i to często dość nieudolnie wykonywanym?

Jak zatem podejść do materii, jaką jest konflikt?

Często myślimy o konflikcie jak o czymś niechcianym, złym. Lecz konflikt sam w sobie nie powinien stanowić problemu. Jest zły, mówiąc kolokwialnie, jeśli poddajemy ten fakt ocenie, zły jest jedynie sposób podejścia do niego, sposób rozwiązywania go lub jego brak, który to jest przyczyną dyskomfortu i destrukcji.

Życie bez konfliktów nie istnieje, bez konfliktów relacje międzyludzkie byłyby powierzchowne i wyidealizowane. Wszechobecność

konfliktu w życiu człowieka sprawia, że staje się on motorem postępu, w rozumieniu poszukiwania rozwiązań problemu. Jest normalny, wręcz codzienny.

Jedną z wielu, lecz bardzo skutecznych metod rozwiązywania konfliktów sprawdzających się w szkołach jest **MEDIACJA**.

To właśnie mediacja jest szansą takiego sposobu rozwiązania konfliktu, by nikt nie czuł się pokrzywdzony, gorszy. Szkoda tylko, że w tak niewielu szkołach jest właściwie wprowadzana.

Bezpośrednia konfrontacja z czynem oraz potępienie czynu, a nie człowieka, bez odrzucenia go, marginalizowania, prowadzić może do przejścia odpowiedzialności za własne postępowanie i rodzi nadzieję na sukces wychowawczy szkoły. Sukces szkoły to wychowanie ludzi odpowiedzialnych za swe postępowanie i umiejętnie rozwiązujących swoje konflikty bez przemocy.

W wielu szkołach w Polsce przeszkolono kadrę pedagogiczną i uczniów, w zakresie rozwiązywania konfliktów, mediacji i negocjacji. W niektórych z nich powstały kluby mediatorów, w których młodzież, dzieci stosując zasady mediacji pomagają w rozwiązywaniu konfliktów rówieśnikom. Daje to nieoczekiwane wręcz efekty. Młodzi ludzie w praktyczny sposób uczą się jak rozmawiać o sprawach trudnych bez przemocy, uczą się szacunku do drugiego człowieka, dostrzegają jego potrzeby, biorą odpowiedzialność za swe postępowanie, uczą się oddzielać człowieka od czynu.

Klub mediatora, w jednej ze szkół stał się swoistym forum dyskusyjnym, w którym mediatorzy rówieśniczy poświęcali czas na omawianie sytuacji konfliktowych z nauczycielem opiekunem i innymi mediatorami. Nawiązane wówczas przyjaźnie i kontakt z nauczycielem pozostały do dziś. Sami dziś już dorośli ludzie wspominają, że klub mediatora i praca w nim stanowiły kamień milowy w ich rozwoju emocjonalnym, psychicznym i intelektualnym.

Bezpieczna szkoła to także szkoła, w której są zauważani rodzice uczniów i ich potrzeby. To szkoła dba o przepływ komunikacji pomiędzy nią a rodzicami, dba o to, by rodzice nie czuli się petentami, niechcianymi osobami z pretensjami, a staje się taka, w której rodzice są partnerami i odbiorcami zmian zachodzących w szkole.

Pomoc, jaką rodzic otrzyma w szkole np. w postaci szkolenia w zakresie komunikowania się, może skutkować poprawą relacji w rodzinie i wówczas szkoła w oczach dziecka i rodziców nie stanie się bezduszną instytucją, lecz miejscem pomocnym w procesie wychowawczym.

Wracając do bójkii opisanej na wstępie. Nie twierdzę, że ta sytuacja nadaje się do spraw, które można rozwiązać tylko przy pomocy mediacji, zależy to od wielu czynników. Jestem jednak pewna, że wiedza o mediacji pozwoli wcześniej zauważyć konflikt i niebezpieczeń-

stwa związane z jego eskalacją. Wówczas podejmiemy stosowne działania mające na celu zapobieżenie bolesnym skutkom. To zdarzenie nie musiało mieć takiego finału. Ten konflikt mógł być zakończony mediacją na dużo wcześniejszym etapie. W procedurach opracowanych przez szkołę, winien być opisany katalog spraw przewidzianych do mediacji.

Mediacja zapobiega autodestrukcji i demoralizacji, a to jest już wystarczający powód dla którego należy wprowadzić ją w praktykę życia szkolnego.

Podsumowując swoje rozważania pragnę zauważyć, że wiele szkół zmienia swą rzeczywistość. Jednakże wciąż jest dużo do zrobienia. Najważniejszym jest, by zmiany te nie dotyczyły tylko wystroju sal, wyglądu budynków, remontów ciągnących się latami, które skądinąd też są potrzebne, lecz by zmiany te zachodziły w tych, którzy mają wpływ na młodego człowieka.

Aleksiej Czepik

mgr nauk prawnych i administracji,
doktorant na Wydziale Prawa i Administracji
Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Prawa Cywilnego

Uгода zawarta przed mediatorem

Przepisy k.p.c. przewidują możliwość zawarcia ugody bezpośrednio przed sądem. Zgodnie z art. 10 k.p.c. w sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd powinien w każdym stanie postępowania dążyć do ich ugodowego załatwienia¹. A. Wach słusznie zauważa, że chociaż w interesie wszystkich demokratycznych społeczeństw leży, aby możliwie jak największa liczba sporów rozpatrywanych przez sądy powszechne kończyła się podpisaniem porozumienia, to należy zdawać sobie sprawę, że w warunkach prowadzonych w formie kontradiktoryjnego postępowania sądowego jest to zadanie trudne do zrealizowania². Formalizm procesowy nie sprzyja działaniom pojednawczym. Celem postępowania sądowego jest dotarcie do prawdy procesowej i wydanie zgodnego z prawem rozstrzygnięcia, niż ustalenie rzeczywistych interesów stron³. Nadto ugoda może stanowić zagrożenie dla etyki zawodowej sędziego, jeżeli wykorzystując swoją pozycję, wywiera presję na uczestników sporu w celu jego polubownego załatwienia. Według M. Romer nakłaniając strony do zawarcia ugody sędzia powinien przedstawić prawne aspekty sprawy i korzyści wynikające z takiego rozwiązania, pozostawiając im swobodę decyzji. Musi on unikać sytuacji, w której uczestnicy konfliktu mimo wątpliwości czują się zobowiązani do zawarcia porozumienia. Zdaniem autorki ugoda wymuszona przez sąd,

zawarta bez przekonania o jej słuszności nie spełnia swojej roli, a uchylenie się od jej skutków prawnych wymaga ponownego postępowania sądowego⁴. Tego rodzaju problemy nie powinny występować w przypadku ugody zawartej przed mediatorem.

Ustawa z dnia 28.07.2005 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw od 9.12.2005 r. dodała do art. 10 k.p.c. zdanie drugie. W ten sposób prawodawca wprowadził pojęcie "ugody zawartej przed mediatorem". Z treści art. 183¹⁵ § 1 k.p.c. wynika, że ma ona po jej zatwierdzeniu przez sąd moc prawną ugody zawartej przed sądem⁵. Z kolei art. 777 § 1 pkt. 21 k.p.c. stwierdza, że ugoda zawarta przed mediatorem stanowi tytuł egzekucyjny⁶.

Na tle przyjętych rozwiązań można zaobserwować pewną sprzeczność między art. 183¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 777 § 1 pkt. 2¹ k.p.c. w odniesieniu do ugody zawartej przed mediatorem podlegającej wykonaniu w drodze egzekucji⁷.

Z jednej strony dopiero zatwierdzenie takiego porozumienia zrównuje go z ugodą zawartą przed sądem. Z drugiej strony art. 777 § 1 pkt. 1 k.p.c. wskazuje, że tytułem egzekucyjnym jest ugoda sądowa⁸. Zatwierdzenie porozumienia zawartego przed mediatorem, podlegającego wykonaniu w drodze egzekucji, następuje natomiast poprzez nadanie mu klauzuli wykonalności⁹. Zdaniem T. Ercińskiego tylko ugoda

zatwierdzona korzysta z przywilejów związanych z ugodą sądową, tj. stanowi tytuł egzekucyjny¹⁰. Natomiast R. Morek uważa, że uгода zawarta przed mediatorem jest tytułem egzekucyjnym. Różnica polega jedynie na sposobie powstania tytułu wykonawczego¹¹. Treść art. 777 § 1 pkt. 2¹ k.p.c. bowiem nie wspomina o tym, że to zatwierdzona przez sąd powszechny uгода zawarta przed neutralnym interwenientem stanowi tytuł egzekucyjny. Wydaje się, że słusznym byłoby w danej sytuacji przyjąć rozwiązanie zgodnie z którym, porozumienie osiągnięte przed mediatorem na skutek jego zatwierdzenia przez sąd w drodze nadania klauzuli wykonalności nie tylko uzyskuje moc prawną ugody sądowej, ale także staje się tytułem wykonawczym¹².

Zawarcie ugody przed mediatorem wywołuje skutki materialnoprawne. Należy zaznaczyć, że nawet jeżeli sąd kieruje strony do mediacji, to samo osiągnięcie porozumienia mediacyjnego następuje w stadium postępowania pozasądowego. Wobec powyższego uгода stanowiąca wynik przeprowadzonej mediacji powinna odpowiadać uregulowaniom określonym w art. 917 k. c. Zgodnie z tym przepisem polega ona na czynieniu przez strony sobie wzajemnych ustępstw w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność, co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać¹³. Zadaniem neutralnego interwenienta jest doprowadzenie uczestników konfliktu do zawarcia takiego akceptowalnego porozumienia, którego treść odpowiadałaby definicji wskazanej w art. 917 k.c. Ważnym jest element obustronnych ustępstw, a nie tylko jednej strony. Uгода zawarta przed mediatorem podlega przepisom o skuteczności oświadczeń woli i o wadach tych oświadczeń uzasadniających uchylenie się od nich¹⁴.

Trzeba zaznaczyć, że uгода może również wywołać skutki procesowe w przypadku jej za-

twierdzenia przez sąd państwowy. Następuje bowiem wyłączenie dalszego prowadzenia postępowania sądowego co do istoty sporu. Wydanie wyroku staje się zbędne. W takiej sytuacji sąd sporządza postanowienie o umorzeniu postępowania. Trafnie zatem wskazuje T. Erciński, że uгода jako czynność o złożonej naturze powinna czynić zadość zarówno wymaganiom określonym w k. c., jak i przepisom procesowym¹⁵.

Porozumieniu mediacyjnemu tak samo jak ugodzie sądowej nie przysługuje powaga rzeczy osądzonej (*res iudicata*), ponieważ sąd powszechny nie wydaje wyroku. Niektóre stałe sądy polubowne posiadają odmienne uregulowania. Sąd arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w § 55 regulaminu przewiduje możliwość nadania ugodzie zawartej w postępowaniu mediacyjnym formy wyroku. Następuje to jedynie na zgodny wniosek stron. Rada Arbitrażowa wyznacza mediatora arbitrem uprawnionym do wydania wyroku¹⁶. W razie wszczęcia nowego postępowania w tej samej sprawie przed sądem państwowym, strona natomiast może podnieść zarzut rzeczy ugodzonej (*exceptio rei transactae*), który jest zarzutem merytorycznym. Jego zgłoszenie powoduje oddalenie powództwa, a nie odrzucenie pozwu¹⁷.

Z art. 183¹⁵ § 2 k.p.c. wynika, że uгода zawarta przed mediatorem nie może uchybiać przepisom o szczególnej formie czynności prawnych¹⁸. Powyższe oznacza, że jeżeli przepisy dla danej czynności przewidują obowiązek zachowania, np. formy aktu notarialnego, to porozumienie mediacyjne nie może jego naruszać. W przeciwnym przypadku będzie ono nieważne. Według R. Morka takie rozwiązanie odnośnie sporów dotyczących nieruchomości w znacznym stopniu podnosi koszty związane mediacją, a tym samym zmniejsza jej atrakcyjność jako alternatywnej metody rozwiązywania sporów¹⁹.

Rozwiązania przyjęte w art. 183¹⁵ § 2 k.p.c. ukształtowały pewną praktykę stosowaną

przez uczestników konfliktu. W sytuacji, gdy strony dojdą do porozumienia przed mediatorem, a jego przedmiot odnosi się do nieruchomości, to specjalnie nie spisują ugody mediacyjnej. Dopiero na etapie postępowania sądowego uczestnicy sporu ujawniają jej treść w celu zawarcia ugody sądowej, której nie jest wymagana szczególna forma prawna. Przedmiotowe rozwiązanie pomimo zmniejszenia kosztów, powoduje jednak spadek zaufania do instytucji mediacji przez sądy powszechne. Wydaje się, że jedynym rozwiązaniem byłoby usunięcie art. 183¹⁵ § 2 k.p.c. Za taką koniecznością opowiada się również Społeczna Rada ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości. Zgodnie z jej postulatami, skoro art. 183¹⁵ § 2 k.p.c. mówi o nieuchybianiu ugody zawartej przed mediatorem przepisom o szczególnej formie czynności prawnej, a wcześniej faktycznie zrównuje się ją z ugodą sądową, to zasadnym jest wyeliminowanie tego przepisu z obrotu prawnego²⁰.

Do ostatniego etapu mediacji należy zatwierdzenie porozumienia mediacyjnego przez sąd państwowy. Zgodnie z art. 183¹⁴ § 1 k.p.c. jeżeli zawarto ugodę przed mediatorem, sąd, o którym mowa w art. 183¹³ k.p.c., na wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem²¹.

Wskazać należy, że wprowadzona instytucja zatwierdzenia dotyczy zarówno porozumienia osiągniętego w wyniku mediacji umownej, jak również powstałego na skutek przeprowadzenia mediacji ze skierowania sądowego. Zatwierdzenie ugody zawsze następuje na wniosek strony. Wydaje się, że może go złożyć każdy uczestnik porozumienia mediacyjnego. Natomiast zdaniem M. Mulińskiego zatwierdzenia dokonuje sąd na wniosek strony, na rzecz której przewidziano w ugodzie określone świadczenie²².

Przepisy k.p.c. nie określają żadnych wymagań co do terminu, w którym powinien zostać

złożony wniosek, ani jego treści. Wobec powyższego trafne jest twierdzenie R. Morka, że zastosowanie w takiej sytuacji znajdują ogólne zasady dotyczące pism procesowych²³. Według art. 126 § 1 k.p.c. każde pismo procesowe powinno zawierać: oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenie rodzaju pisma, osnowę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności, podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika, wymienienie załączników²⁴. We wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem na skutek skierowania stron do mediacji przez sąd, jako dalszym piśmie procesowym należy także wskazać sygnaturę akt sprawy²⁵. Przepisy o kosztach sądowych nie przewidują żadnych opłat od jego złożenia. Natomiast wniosek o zatwierdzenie ugody zawartej w postępowaniu mediacyjnym wszczętym umową o mediację podlega opłacie w wysokości 50 zł²⁶. Właściwym do rozpoznania wniosku jest sąd, do którego powinien być złożony przez mediatora protokół z przebiegu mediacji.

Prawodawca wprowadził obowiązek niezwłocznego przeprowadzenia przez sąd postępowania, co do zatwierdzenia porozumienia mediacyjnego. Może ono przybrać różną postać w zależności od tego, czy ugodą nadaje się do wykonania w drodze egzekucji, czy też nie.

W sytuacji, gdy porozumienie mediacyjne podlega wykonaniu w drodze egzekucji, to sąd zatwierdza go poprzez nadanie klauzuli wykonalności. Powyższe oznacza, że znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu klauzulowym. Według T. Ercińskiego w danej sytuacji wykorzystanie znajduje art. 781¹ k.p.c., z którego wynika, że wniosek powinien być rozpoznany najpóźniej w terminie trzech dni od dnia jego złożenia²⁷. Jak słusznie wskazuje K. Weitz sąd rozstrzyga o nadaniu klauzuli wykonalności ugody na posiedzeniu niejawnym, co jednak wcale nie wyklucza wy-

znaczenia w tym celu rozprawy²⁸. Bowiernie zgodnie z art. 766 k.p.c. sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób²⁹. Na wydane w tym przedmiocie przez sąd orzeczenie przysługuje zażalenie³⁰.

W sytuacji, gdy ugoda zawarta przed neutralnym interwenientem nie podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ją postanowieniem wydanym na posiedzeniu niejawnym³¹. Zdaniem K. Weitzta brzmienie art. 183¹⁴ § 2 k.p.c. może prowadzić do wniosku, że odmowa zatwierdzenia porozumienia mediacyjnego niepodlegającego wykonaniu w drodze egzekucji wymaga wyznaczenia rozprawy³². Należy podzielić powyższe stanowisko, albowiem zgodnie z art. 148 § 1 k.p.c. jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, posiedzenia sądowe są jawne, a sąd orzekający rozpoznaje sprawy na rozprawie³³. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje zarówno wtedy, gdy sąd powszechny zatwierdzi ugodę mediacyjną, jak również gdy wyda decyzję odmowną³⁴.

Z treści art. 355 § 1 k.p.c. wynika, że sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. Natomiast § 2 tego przepisu stanowi, iż postanowienie o umorzeniu postępowania może zapasać na posiedzeniu niejawnym, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew w piśmie procesowym albo gdy strony zawarły ugodę przed mediatorem, którą zatwierdził sąd³⁵. Wobec powyższego warunkiem zakończenia postępowania jest uprzednie uprawomocnienie się postanowienia sądu zatwierdzającego porozumienie mediacyjne.

W praktyce nie każda zawarta ugoda przed mediatorem prowadzi do umorzenia postępowania. Wynika to z faktu, że na skutek wykonania porozumienia mediacyjnego strony nie posiadają żadnego interesu w kierowaniu

wniosku o jego zatwierdzenie. W efekcie sprawa dalej figuruje jako niezalatwiona. Wydaje się, że rozwiązaniem problemu byłaby zmiana przepisów prawa upoważniająca sądy do zatwierdzenia z urzędu ugody zawartej przed mediatorem.

Zgodnie z art. 183¹⁴ § 3 k.p.c. sąd powszechny odmawia nadania klauzuli wykonalności albo zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem, w całości lub części, jeżeli ugoda jest sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także gdy jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności³⁶. Przepis ten zawiera enumeratywne wyliczenie przesłanek powodujących brak zatwierdzenia porozumienia mediacyjnego. Trzeba wskazać, że kryteria kontroli odwołujące się do zasad współzycia społecznego, sprzeczności z prawem lub jego obejścia są takie same jak przy uznaniu za niedopuszczalną ugody zawartej w postępowaniu pojednawczym bądź zwykłym³⁷. W sprawach gospodarczych stosuje się dodatkowo przesłanki wynikające z art. 479¹³ § 2 k.p.c. takie jak ochrona środowiska lub produkcji należytej jakości³⁸.

Pojęcie sprzeczności z prawem odnosi się do ugody, której treść narusza obowiązujące przepisy. Przez zasady współzycia społecznego należy rozumieć obiektywne reguły postępowania służące za wskaźnik oceny tego, co zasługuje na uznanie przez interes społeczeństwa. Zawierają one przede wszystkim normy moralne. Ich katalog nie jest zamknięty. Zasady współzycia społecznego pełnią ważną funkcję w procesie stosowania prawa i mają za zadanie niedopuszczenie do jego nadużywania. Według art. 58 § 2 k. c. czynność sprzeczna z zasadami współzycia społecznego jest nieważna³⁹. Odwołanie się do tych reguł przez sąd nie może być dowolne. Sąd Najwyższy w swoim wyroku z dnia 14.10.1998 r. podkreślił, że sąd nie może powołać się ogólnie na nieokreślone zasady współzycia, lecz powinien wskazać konkretnie, jaka z przyjętych w społeczeństwie zasad

współzicia społecznego została naruszona⁴⁰. Obejście prawa (in fraudem legis) polega na takim ukształtowaniu treści czynności prawnej, które z formalnego punktu widzenia nie sprzeciwia się przepisom prawa, ale w rzeczywistości zmierza do osiągnięcia celów zakazanych przez przepisy prawa obowiązującego. W praktyce zazwyczaj obejście prawa sprowadza się do dokonywania działań pozorowanych ukierunkowanych na osiągnięcie korzyści majątkowych. Przykładem może być wytoczenie powództwa na podstawie fikcyjnego sporu, a następnie uznanie roszczenia przez stronę przeciwną lub zawarcie ugody sądowej w celu uniknięcia zapłaty podatków i innych danin publicznych. Wobec powyższego trafne jest twierdzenie T. Ercińskiego, że kontrola przez sąd państwowy ugody zawartej przed mediatorem nie powinna ograniczać się do oceny jej treści, ale obejmować wszystkie istotne okoliczności danej sprawy i uwzględnić elementy stosunku prawnego, który ma być uregulowany tą ugoda⁴¹. Sąd musi wyjaśnić czy w ogóle zawarcie porozumienia mediacyjnego sporządzonego przez uczestników sporu byłoby dopuszczalne. Zgodzić się należy z R. Morkiem, iż kontrola nie może polegać na całościowym merytorycznym rozpoznaniu sprawy⁴².

Wobec ugody zawartej przed mediatorem prowadzawca określił dodatkowe warunki. Oprócz powyżej przedstawionych przesłanek według art. 183¹⁴ § 3 k.p.c. sąd zobowiązany jest odmówić zatwierdzenia porozumienia mediacyjnego jeżeli jest ono niezrozumiałe lub zawiera sprzeczności. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że przesłanki te dodano ze względu na to, że mediator nie musi posiadać wiedzy prawniczej⁴³. Ugoda jest niezrozumiała, jeżeli jej treść nie może przez przeciętnego odbiorcę być uznana za jasną. Natomiast sprzeczność zachodzi wtedy, gdy zastosowanie postanowień porozumienia mediacyjnego prowadzi do niemożności jego wykonania⁴⁴. Zdaniem M. Pazdana w danej sytuacji chodzi o sprzeczność,

której nie da się usunąć w drodze interpretacji ugody⁴⁵.

Z zasadnością wprowadzenia przez ustawodawcę dodatkowych kryteriów do art. 183¹⁴ § 3 k.p.c. można jednak polemizować. Wskazać należy, że pojęcie niezrozumiałości ugody jest pojmowane przez każdego inaczej. Wynika to z różnic w zdolności formułowania na piśmie swoich spostrzeżeń, posługiwanie się innymi zwrotami językowymi lub używanie specjalistycznej terminologii, jak również przynależność do określonego środowiska kulturowego. Z kolei sprzeczność nie zawsze prowadzi do niewykonalności ugody. Nadto należy zakładać, że strony jako główni autorzy porozumienia, nie powinny zawierać w jego treści postanowień nieziszczalnych. Bowiem w ich interesie należy uzgodnić warunki nadające się szybkiego wykonania. Dodatkowo mediator posiadający stosowne kwalifikacje powinien odnaleźć i zwrócić uwagę uczestnikom sporu na postanowienia ugody zawierające niejasności bądź sprzeczności. Jeżeli natomiast nie posiada on odpowiedniego wykształcenia prawniczego, to w sytuacji uzasadnianych podejrzeń w tym zakresie może zawsze skorzystać z porady prawnej u adwokata lub radcy prawnego, po uprzednim uzyskaniu zgody na takie działanie od stron. W wyniku przedstawionych powyżej rozważań można dojść do przekonania, że kryteria kontroli ugody zawartej przed mediatorem przez sąd odwołujących się do zasad współzicia społecznego, sprzeczności z prawem lub jego obejścia są wystarczające. Krytycznie o dodatkowych przesłankach odmowy zatwierdzenia porozumienia mediacyjnego polegających na jego niezrozumiałości lub sprzeczności wypowiada się również P. Sobolewski⁴⁶.

Z treści art. 183¹⁴ § 3 k.p.c. wynika, że sąd może odmówić zatwierdzenia ugody lub nadania jej klauzuli wykonalności w całości lub w części. Odmowa zatwierdzenia części porozumienia mediacyjnego jest zasadna wtedy,

gdy tylko część postanowień jest dotknięta wadami. Zdaniem M. Mulińskiego sąd powszechny w takiej sytuacji powinien ocenić, czy zatwierdzana część ugody jest spójna, odpowiada woli stron i może samodzielnie funkcjonować w obrocie. Jeżeli odpowiedź jest negatywna, to należy odmówić uznania porozumienia mediacyjnego w całości⁴⁷. Odmowa zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem powoduje konieczność kontynuowania postępowania sądowego. Wobec powyższego przewodniczący powinien wyznaczyć rozprawę.

Zasadą powinno być zatwierdzanie przez sąd porozumienia mediacyjnego. Zasadność powyższego twierdzenia dowodzą dane statystyczne. W sądach rejonowych w 2006 r. odmówiono uznania ugody zawartej przed mediatorem w dwunastu przypadkach. Natomiast w 2009 r. było ich już zaledwie sześć. Jeszcze mniej przypadków w tym zakresie odnotowano w sądach okręgowych⁴⁸. W sprawach gospodarczych za lata 2006-2009 sądy rejonowe w ogóle nie odmawiali zatwierdzenia ugód zawartych przed mediatorem⁴⁹. Pomimo tego w literaturze przedmiotu podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy brak uznania porozumienia mediacyjnego przez sąd powszechny może prowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej mediatora. Moim zdaniem w danej kwestii należy udzielić negatywnej odpowiedzi. Trzeba zgodzić się w danym przypadku z R. Morkiem, według którego, to strony zachowują pełną kontrolę nad treścią ugody i jej warunkach. Bowiem tylko od nich zależy czy dojdzie w ogóle do jej zawarcia⁵⁰. Jak słusznie zauważył M. Bobrowicz mediator kontroluje proces mediacji, a nie wynik⁵¹. Wobec powyższego neutralny interwenient nie może ponosić odpowiedzialności za negatywne następstwa decyzji podejmowanych przez strony sporu.

Zgodnie z art. 125 § 1 k. c. roszczenie stwierdzone ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd, przedawnia się z upływem lat dziesięciu, chociażby termin

przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Jeżeli stwierdzone w ten sposób roszczenie obejmuje świadczenia okresowe, roszczenie o świadczenia okresowe należne w przyszłości ulega przedawnieniu trzyletniemu⁵².

Uznanie porozumienia mediacyjnego kończy postępowanie sądowe. Można powiedzieć, że w takiej sytuacji zostają spełnione główne założenia i cele instytucji mediacji.

Streszczenie:

Ustawa z dnia 28.07.2005 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw od 09.12.2005 r. dodała do art. 10 k.p.c. zdanie drugie. W ten sposób prawodawca wprowadził pojęcie "ugody zawartej przed mediatorem". Z treści art. 183¹⁵ § 1 k.p.c. wynika, że ma ona po jej zatwierdzeniu przez sąd moc prawną ugody zawartej przed sądem. Porozumienie mediacyjne wywołuje skutki materialnoprawne. Również mogą powstać następstwa procesowe w sytuacji, gdy sąd uzna ugodę zawartą w trakcie mediacji. Polegają one na umorzeniu postępowania sądowego w sprawie. Osiągnięcie wzajemnie akceptowalnego porozumienia przez uczestników sporu przed neutralną osobą trzecią stanowi, że zostają spełnione główne założenia i cele instytucji mediacji.

Abstract:

Act from date 28.07.2005 on amending the Act – Code of Civil Procedure and some other acts from 09.12.2005 added to the Article 10 CCP second sentence. In this way, legislator introduced the concept of "settlement concluded in front of mediator." The content of Article 183¹⁵ § 1 CCP shows that after approval by the court it has legal force of settlement concluded in court. Mediation agreement has substantive effects. Process consequences may also arise when court accepts an agreement concluded during the mediation. They lead to

discontinuation of legal proceedings in the case. Reaching a mutually acceptable agreement by the parties of the dispute in front of a neu-

tral third party states that the main assumptions and goals are met at mediation institution.

- 1 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 2 A. Wach, Alternatywne formy rozwiązywania sporów sportowych, Warszawa 2005, s. 112
- 3 R. Morek, Wprowadzenie [w:] Mediacje, Teoria i praktyka, Warszawa 2009, s. 26-27
- 4 M. Romer, Uгода w postępowaniu procesowym i pojednawczym, Monitor Prawa Pracy nr 11/2005, s. 12
- 5 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 6 Ibidem
- 7 K. Weitz, Mediacja w sprawach gospodarczych [w:] Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych, T. Wiśniewski, Warszawa 2007, s. 265
- 8 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 9 Ibidem, Art. 183¹⁴ § 2
- 10 T. Ereciński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2007, s. 443
- 11 R. Morek, Mediacja i arbitraż. Komentarz, Warszawa 2006, s. 88
- 12 K. Weitz, Mediacja w sprawach..., s. 266
- 13 Kodeks cywilny- ustawa z dnia 23.04.1964r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- 14 Ibidem, art. 82-88
- 15 T. Ereciński, Kodeks..., s. 445
- 16 Regulamin Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej dostępny na stronie: <http://www.sakig.pl/>
- 17 R. Morek, Mediacja i arbitraż..., s. 88
- 18 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 19 R. Morek, Mediacja i arbitraż..., s. 89
- 20 Pismo Społecznej Rady ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów skierowane w dniu 28.06.2006r do Podsekretarza Stanu Ministra Sprawiedliwości
- 21 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 22 M. Muliński, Krajowe tytuły egzekucyjne powstające w postępowaniu mediacyjnym oraz w postępowaniu przed sądem polubownym, ADR Arbitraż i Mediacja, nr 1/2008, s. 4
- 23 R. Morek, Mediacja i arbitraż..., s. 84
- 24 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 25 Ibidem, art. 126 § 1
- 26 Art. 71 pkt. 7 ustawy z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.)
- 27 T. Ereciński, Kodeks..., s. 443
- 28 K. Weitz, Mediacja w sprawach..., s. 263
- 29 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 30 Ibidem, art. 795 § 1
- 31 Ibidem, 183¹⁴ § 2
- 32 K. Weitz, Mediacja w sprawach..., s. 264
- 33 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 34 K. Weitz, Mediacja w sprawach..., s. 264
- 35 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 36 Ibidem
- 37 R. Morek, Mediacja i arbitraż..., s. 84
- 38 Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 17.11.1964 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- 39 Kodeks cywilny - ustawa z dnia 23.04.1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

- 40 Wyrok SN z 14.10.1998r. sygn. akt CKN 928/97, OSNC 4/99, poz. 75
- 41 T. Ereciński, Kodeks..., s. 444
- 42 R. Morek, Mediacja i arbitraż..., s. 86
- 43 T. Ereciński, Kodeks..., s. 444
- 44 Ibidem
- 45 M. Pazdan, O mediacji i projekcie jej unormowania w Polsce, s. 22
- 46 P. Sobolewski, Mediacja w sprawach cywilnych, PPH nr 2/2006, s. 35-36
- 47 M. Muliński, Krajowe tytuły egzekucyjne powstające w postępowaniu mediacyjnym oraz w postępowaniu przed sądem polubownym, ADR Arbitraż i Mediacja, nr 1/2008, s. 5
- 48 J. Kowalczyk, Dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące mediacji w sprawach cywilnych
- 49 J. Kowalczyk, Dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące mediacji w sprawach gospodarczych
- 50 R. Morek, Mediacja i arbitraż..., s. 86
- 51 M. Bobrowicz, Mediacje gospodarcze – jak mediować i przekonywać, Warszawa 2004, s. 35
- 52 Kodeks cywilny- ustawa z dnia 23.04.1964r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Obniżanie stawki: Prymat Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów (ADR) w międzynarodowych transakcjach handlowych

Jakie są koszty pomijania ADR w rozwiązywaniu sporów wewnątrz sektora komercyjnego? Czy, podczas gdy wzrasta ilość transakcji międzypaństwowych, koszty prowadzenia sporów sądowych o charakterze międzynarodowym zmuszą firmy w nie uwikłane do rezygnacji z działań na rynku globalnym?

Badanie przeprowadzone w latach 2009 – 2010 przez ADR Center we współpracy z European Company Lawyers Association (ECLA) i European Association of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises (UEAPME) pokazuje, że większość firm nie jest świadoma ani specyfiki, ani też zalet mediacji czy innych metod ADR w sporach międzypaństwowych. Badanie to, jest trzecim przedsięwzięciem ADR Center realizowanym w kontekście projektu Komisji Europejskiej "Koszt niestosowania Alternatywnych metod rozwiązywania sporów – badanie i prezentacja prawdziwych kosztów wewnątrzspołecznościowych handlowych procesów sądowych"¹.

Projekt przeprowadzony został w 26 krajach Unii Europejskiej (z wyłączeniem Danii) i objął badania ankietowe skierowane do firm komercyjnych oraz ich doradców prawnych,

a także badaczy prawa (odpowiadających w imieniu swojego kraju ojczystego). Prace nad kształtem narzędzi badawczych – różnych dla prawników i dla przedstawicieli firm – trwały od 2008 roku, a ich rezultatem było powstanie ankiet obejmujących takie zagadnienia jak: liczba sporów z zakresu prawa handlowego i cywilnego (zarówno w kraju jak i na arenie międzynarodowej), liczba mediacji w owych sporach, doświadczenia i koszty związane z różnymi drogami rozwiązywania sporów, czas trwania różnych dróg dochodzenia do porozumienia, a także świadomość na temat procesu mediacji, jej zasad, przydatności w firmie i skuteczności². Pytania skierowane zostały do osób związanych głównie z dużymi firmami (77% spośród badanych przedsiębiorstw zatrudnia ponad 250 pracowników, a obrót 59% z nich przekracza 50 milionów euro) działającymi w rozmaitych sektorach (produkcji, usług, konsultingu, handlu, etc.) i zróżnicowanymi pod względem udziału eksportu w rocznym dochodzie (od 0% do ponad 50%).

Między odpowiedziami prawników i przedstawicieli firm nie występowały istotne różnice w większości pytań dotyczących spo-

rów, w które była wówczas, lub w odleglejszej przeszłości zaangażowana ich firma. Większość respondentów deklarowała, iż ich firma (lub przez nich reprezentowana) w momencie przeprowadzania badania brała udział w 6-20 sprawach sądowych i tylko 1-5 mediacjach oraz takiej samej liczbie arbitraży w sporach lokalnych (na terenie ich państwa), a także od 1-5 spraw sądowych i takiej samej liczbie arbitraży w sporach międzynarodowych; większość firm nie stosowała mediacji w takich sporach, natomiast prawnicy deklarowali prace nad 1-5 mediacjami. Ponad dwie trzecie firm zadeklarowało, że koszty prowadzenia sporów w sądach przekraczają 10tys. euro rocznie, z czego 15% określiła koszty jako wyższe niż 100.000 Euro. Podobnie szacowane są też koszty pozafinansowe (jak czas, koszty alternatywne, strata dóbr, czy nadszarpnięcie reputacji – odpowiednio 57% i 14%) przy czym koszty te zostały poniesione przez 72% firm. Wysoko oceniany jest także wpływ wcześniejszych sporów na drodze sądowej na potencjalne zawieranie kontraktów z firmą – dla połowy przedsiębiorców i 2/3 prawników ma to znaczny wpływ na potencjalne nawiązanie współpracy. Ponadto wkroczenie na drogę sądową dla znacznej części przedsiębiorców warte jest rozważenia, gdy wysokość żądanego odszkodowania (czy poniesionej straty) przekracza 50.000 Euro (dla 45% respondentów). Oznacza to, że drobniejsze spory nie zostają rozwiązane, negatywnie wpływając na atmosferę współpracy czy wizerunek firmy. Mimo, że zarówno przedsiębiorcy, jak i ich prawnicy oceniają postępowanie sądowe jako zbyt długie i kosztowne, mediacja będąca korzystną alternatywą dla procesu, nadal nie jest popularnym rozwiązaniem sporów handlowych.

Być może ten stan rzeczy wynika ze stosunkowo niskiej świadomości specyfiki mediacji i jej zalet. Choć znajomość tej drogi rozwiązywania konfliktów wśród prawników jest większa niż przedsiębiorców, to nadal 47% z nich

(prawników) źle odpowiedziało na pytania o czas od wpłynięcia wniosku o mediację do jej podjęcia, czy czas trwania sesji mediacyjnej (48%), natomiast od 10% do 20% źle odpowiadało na pytania dotyczące zasad mediacji. Mimo to, generalnie wśród respondentów panowało przekonanie, że mediacja jest mniej ryzykowną drogą rozwiązywania sporów, w której dzięki udziałowi trzeciej strony może dojść do zawarcia wiążącej umowy. Z ankiety jednoznacznie wynika, że wiedza na temat mediacji nadal powinna być propagowana, a samo rozwiązanie popularyzowane. Potwierdza to fakt, że 39% przedsiębiorców uważa konsultację u mediatora przed zgłoszeniem sprawy do sądu za wartą rozważenia, a 18% za atrakcyjną (wśród prawników odpowiednio 30% i 48%). Z badań wynika również, że wzrasta zapotrzebowanie na mediację, ale i gotowość kształcenia się w tym zakresie – 75% prawników wyraziła duże lub bardzo duże zainteresowanie szkoleniem w zakresie mediacji, w porównaniu do przedsiębiorców w 37% bardzo- i 42% umiarkowanie zainteresowanych podobnym przedsięwzięciem. Zarówno firmy, jak i prawnicy wyrazili też chęć udziału w mediacjach, jako rozwiązaniu proponowanym przez sąd.

W świetle wysokości nakładów ponoszonych na rzecz promowania mediacji przez rozmaite rządy i organizacje wydaje się, iż mediacja – podobnie jak inne formy ADR – nadal stanowi rzadko wybierany "niszowy" sposób rozwiązywania konfliktów. Autorzy raportu "Obniżanie stawki: Prymat Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów (ADR) w międzynarodowych transakcjach handlowych"³ wskazują, iż ograniczenie się do szkolenia i promocji podczas wdrażania mediacji jako alternatywnej metody rozwiązywania sporów daje stosunkowo niewielkie efekty. Ilustracją tej tezy może być wskazany przez nich paradoks ograniczenia powodzenia stosowania mediacji do dwóch wartości: 75% i 0,5%. W krajach, gdzie mediacja jest rozwiązaniem proponowanym przez

sąd, liczba mediacji zakończonych sukcesem (porozumieniem) zarówno zainicjowanych przez sąd jak i przez jedną ze stron waha się między 70-80%. Natomiast w większości państw, w których mediacja nie jest rozwiązaniem ustawowo zalecanym, liczba "udanych" mediacji wynosi zaledwie około 0,5%.

Wydaje się więc, że promocja mediacji bez idących za tym działań ustawowych jest mało skuteczna, mimo chęci i rosnącego zapotrzebowania na alternatywne metody rozwiązywania

sporów. Wyniki badań wskazują również, iż mimo stosunkowo dużych nakładów na rzecz popularyzacji mediacji i rozmaitych akcji informacyjnych, nadal istnieje znaczne zapotrzebowanie na owe działania. W dalszym ciągu utrzymuje się wiele błędnych stereotypów na temat mediacji skutkujących negatywnym do niej nastawieniem⁴, a także brakiem jest postrzegania jej jako jednego ze sposobów rozwiązywania sporów handlowych.

- 1 *The Cost of Non ADR – Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation* (numer referencyjny: JLS/CJ/2007-1/18 – 30-CE-022337900-43)
- 2 Pełny zestaw pytań dostępny na: <http://www.adrcenter.com/international/civil-justicethe-cost-of-a-non-ADR.html>
- 3 *The Cost of Non ADR – Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation*, raport wykonany przez ADR Center,
- 4 Patrz: ADR Center, *The Cost of Non ADR – Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation*, s. 37-40.

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Szkolenie podstawowe z zakresu mediacji

zgodne ze standardami szkolenia mediatorów określonymi w załączniku do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 oraz zgodne z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003.

Szkolenie trwające 55 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji w sprawach karnych i z nieletnim sprawcą czynu karalnego. Jednocześnie dostarcza wiedzę i praktyczne umiejętności z zakresu mediacji, stanowiące punkt wyjścia do kontynuowania rozwoju kariery mediatora zarówno w kierunku mediacji rodzinnych (szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji rodzinnych), jak i mediacji gospodarczych (szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji gospodarczych).

Szkolenie prowadzone jest metodą warsztatową, interaktywną, przede wszystkim z nastawieniem na przekazywanie wiedzy i praktyki mediacyjnej opartej na doświadczeniach trenerów – mediatorów (większość z trenerów przeprowadziła ponad 1500 mediacji) oraz ćwiczenie umiejętności mediacyjnych, m.in. w symulacjach mediacji – nagrywanych w krótkich sekwencjach, a następnie wspólnie omawianych.

Plusem szkolenia jest ograniczenie teorii do minimum w trakcie szkolenia (uczestnicy szkolenia otrzymują obszerne skrypty, które stanowią podstawę do późniejszego ugruntowania wiedzy teoretycznej). **Większość czasu poświęcona będzie na zdobywanie praktycznych umiejętności prowadzenia mediacji, w oparciu o rzeczywiste przypadki mediacyjne z praktyki mediatorów PCM.**

Najbliższy termin: 26 – 30 styczeń 2012

koszt szkolenia 1270zł

Istnieje możliwość wystawienia faktury zwolnionej z podatku VAT, o ile otrzymamy pisemne oświadczenie o spełnieniu art. 43 pkt. 29 lit. C ustawy z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług.

Kontakt: Aneta Przygoda (koordynator ds. szkoleń) tel. 022/ 826 06 63,
 fax 022/ 692 48 16;
 e-mail: szkolenia_podstawowe@mediator.org.pl
 strona internetowa: www.mediator.org.pl

Szkolenie uzupełniające z mediacji cywilnych - gospodarczych z elementami mediacji pracowniczych

Szkolenie przeznaczone dla osób, które ukończyły szkolenie podstawowe z mediacji, chcących rozwijać swoją karierę mediacyjną w pracy mediatora ds. gospodarczych i pracowniczych.

Szkolenie obejmujące 37 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych – gospodarczych i pracowniczych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM **gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach gospodarczych i pracowniczych.**

Najbliższe terminy:

25 -28 marzec 2012

Koszt szkolenia

990 zł - dla członków PCM.

1240 zł - dla osób, które ukończyły inne szkolenia PCM.

1350 zł - dla osób, które ukończyły co najmniej 40 godzinne szkolenie z mediacji w innych ośrodkach szkoleniowych

Szkolenie uzupełniające z zakresu mediacji rodzinnych

Szkolenie dla osób, które ukończyły szkolenie podstawowe z mediacji, chcących rozwijać swoją karierę mediacyjną w pracy mediatora rodzinnego.

Szkolenie obejmujące 55 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych – rodzinnych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM **gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach rodzinnych.**

Najbliższe terminy:

21-26 marzec 2012

Koszt szkolenia :

850 zł - dla członków PCM

1070 zł - dla osób, które ukończyły inne szkolenia PCM.

1240 zł - dla osób, które ukończyły co najmniej 40 godzinne szkolenie z mediacji w innych ośrodkach szkoleniowych

Istnieje możliwość wystawienia faktury zwolnionej z podatku VAT, o ile otrzymamy pisemne oświadczenie o spełnieniu art. 43 pkt. 29 lit. C ustawy z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług.

Kontakt: Aneta Przygoda (koordynator ds. szkoleń) tel. 022/ 826 06 63,

fax 022/ 692 48 16; strona internetowa: www.mediator.org.pl

e-mail: szkolenia.cywilne@mediator.org.pl, szkolenia.rodzinne@mediator.org.pl

Polskie Centrum Mediacji

Zarząd Główny: ul. Jagiellońska 58 lok. 122, 03-468 Warszawa, tel.: 022 826 06 63, fax: 022 692 48 16, www.mediator.org.pl

Szkolenie z mediacji rodzinnych

Szkolenie obejmujące 80 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych – rodzinnych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM **gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach rodzinnych.**

Szkolenie prowadzone jest metodą warsztatową, interaktywną, przede wszystkim z nastawieniem na przekazywanie wiedzy i praktyki mediacyjnej opartej na doświadczeniach trenerów – mediatorów (większość z trenerów przeprowadziła ponad 1500 mediacji) oraz ćwiczenie umiejętności mediacyjnych, m.in. w symulacjach mediacji – nagrywanych w krótkich sekwencjach, a następnie wspólnie omawianych.

Plusem szkolenia jest ograniczenie teorii do minimum w trakcie szkolenia (uczestnicy szkolenia otrzymują obszerny skrypty, które stanowią podstawę do późniejszego ugruntowania wiedzy teoretycznej). Większość czasu poświęcona będzie na zdobywanie praktycznych umiejętności prowadzenia mediacji, w oparciu o rzeczywiste przypadki mediacyjne z praktyki mediatorów PCM. **Przekazywana praktyczna wiedza oparta jest na wieloletnich doświadczeniach w pracy mediacyjnej i wymianie doświadczeń z praktykami wymiaru sprawiedliwości: sędziami, adwokatami w sprawach rodzinnych, kuratorami rodzinnymi.**

Termin szkolenia (2 części): 11-12 luty 2012 i 21-26 marzec 2012

koszt szkolenia: 1800 zł

Istnieje możliwość wystawienia faktury zwolnionej z podatku VAT, o ile otrzymamy pisemne oświadczenie o spełnieniu art. 43 pkt. 29 lit. C ustawy z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług.

Kontakt Aneta Przygoda (koordynator ds. szkoleń): tel. 022/ 826 06 63, fax 022/ 692 48 16;

e-mail: szkolenia.rodzinne@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl

Szkolenie z mediacji cywilnych – gospodarczych z elementami mediacji pracowniczych

Szkolenie obejmujące 60 godzin dydaktycznych uprawnia do prowadzenia mediacji cywilnych – gospodarczych i pracowniczych. Polskie Centrum Mediacji wszystkim osobom, które pozytywnie ukończyły szkolenie i uzyskały rekomendację do członkostwa PCM **gwarantuje wpis na prowadzoną przez Stowarzyszenie listę stałych mediatorów w sprawach gospodarczych i pracowniczych**

Szkolenie prowadzone jest metodą warsztatową, interaktywną, przede wszystkim z nastawieniem na przekazywanie wiedzy i praktyki mediacyjnej opartej na doświadczeniach trenerów – mediatorów (większość z trenerów przeprowadziła ponad 1500 mediacji) oraz ćwiczenie umiejętności mediacyjnych m.in. w symulacjach mediacji – nagrywanych w krótkich sekwencjach, a następnie wspólnie omawianych. Ważnym elementem szkolenia są zagadnienia prawne w aspekcie mediacji.

Plusem szkolenia jest ograniczenie teorii do minimum w trakcie szkolenia (uczestnicy szkolenia otrzymują obszerne skrypty, które stanowią podstawę do późniejszego ugruntowania wiedzy teoretycznej). Większość czasu poświęcona będzie na zdobywanie praktycznych umiejętności prowadzenia mediacji, w oparciu o rzeczywiste przypadki mediacyjne z praktyki mediatorów PCM. **Przekazywana praktyczna wiedza oparta jest na wieloletnich doświadczeniach w pracy mediacyjnej i wymianie doświadczeń z praktykami wymiaru sprawiedliwości: sędziami, adwokatami, radcami prawnymi zarówno w mediacjach sądowych, jak i przedsądowych.**

Najbliższy termin: 23 – 28 marzec 2012

koszt szkolenia: 2200 zł

Istnieje możliwość wystawienia faktury zwolnionej z podatku VAT, o ile otrzymamy pisemne oświadczenie o spełnieniu art. 43 pkt. 29 lit. C ustawy z dnia 11 marca 2004 o podatku od towarów i usług.

Kontakt: Aneta Przygoda (koordynator ds szkoleń) tel. 022/ 826 06 63,

fax 022/ 692 48 16;

e-mail: szkolenia.cywilne@mediator.org.pl

strona internetowa: www.mediator.org.pl